

Razvijanje
sporazumevalne
zmožnosti
s kulturno-umetnostno
vzgojo

SKUM

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT**

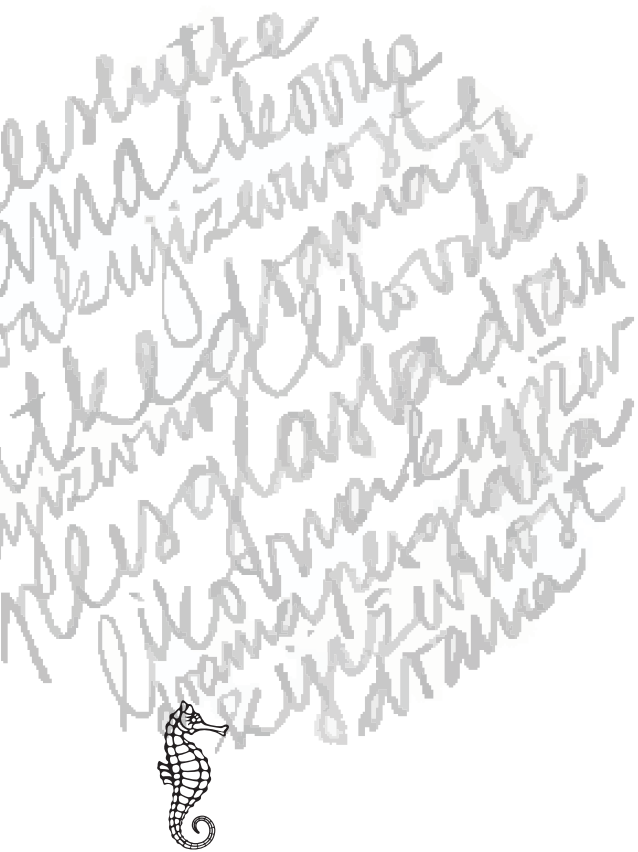
Operacijo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija
iz Evropskega socialnega sklada

Razvijanje sporazumevalne zmožnosti s kulturno-umetnostno vzgojo

Zbornik povzetkov
zaključne konference
projekta SKUM

Koper, 20. maj 2022

Razvijanje sporazumevalne zmožnosti s kulturno-umetnostno vzgojo:
Zbornik povzetkov zaključne konference projekta SKUM; Koper, 20. maj 2022
Uredile · Bogdana Borota, Vesna Geršak, Darja Štirn, Petra Štirn Janota in Katarina Česnik

Recenzirale · Sonja Rutar, Jelena Sitar Cvetko in Barbara Sicherl Kafol
Programski in organizacijski odbor · Eda Birsa, Bogdana Borota, Mara Cotič,
Katarina Česnik, Vesna Geršak, Lovrenc Habe, Jana Kalin, Anna Kožuh,
Robi Kroflič, Vladimir Pirc, Nada Požar Matijašič, Branka Rotar Pance,
Sonja Rutar, Barbara Sicherl Kafol, Blaž Simčič, Jelena Sitar Cvetko,
Tina Štemberger, Darja Štirn, Petra Štirn Janota in Alenka Tomšič

Jezikovni pregled · Martina Rodela
Oblikovanje in tehnična ureditev · Alen Ježovnik
Oblikovanje naslovnice · Jure Praper

Izdala in založila · Založba Univerze na Primorskem

Titov trg 4, 6000 Koper

www.hippocampus.si

Glavni urednik · Jonatan Vinkler

Vodja založbe · Alen Ježovnik

Koper · 2022

© 2022 Univerza na Primorskem

Brezplačna elektronska izdaja

<https://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-293-151-3.pdf>

<https://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-293-152-0/index.html>

<https://doi.org/10.26493/978-961-293-151-3>

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

COBISS.SI-ID 107001859

ISBN 978-961-293-151-3 (PDF)

ISBN 978-961-293-152-0 (HTML)

Kazalo

Kot uvod

Bogdana Borota, Vesna Geršak, Darja Štirn, Petra Štirn Janota in Katarina Česnik · 11

Predavanja · 13

Umetnik in umetniška izkušnja: ustvarjanje, poustvarjanje, soustvarjanje skozi razumevanje platenja slike

Katja Bednarik Sudec · 14

Uresničevanje ciljev projekta SKUM

Robi Kroflič · 15

Spoznanja projekta SKUM pri bogatenju kulturno-umetnostne vzgoje in načrtovanju kurikularnih sprememb v slovenskih vrtcih in šolah

Bogdana Borota in Sonja Rutar · 16

Šola in umetnost

Vladimir Pirc · 17

Vzgojno-izobraževalni zavod kot kulturno središče lokalnega okolja

Vesna Podgornik, Jana Kalin in Katja Jeznik · 18

Vzgoja v času pandemije zahteva izgradnjo inovativnih učnih okolij – primer vzgoje z umetnostjo

Petra Štirn Janota in Darja Štirn · 19

Prvi koraki v svet gledališča – malček kot gledalec in soigralec

Jelena Sitar Cvetko · 20

Plesati kurikulum: pomeni, potenciali in primeri vključevanja plesne umetnosti v vzgojo in izobraževanje

Urša Rupnik, Gregor Kamnikar in Vesna Geršak · 21

Paralelne sekcije · 23

Ko glina v otroških rokah oživi

Lucija Škvarča · 24

Časovni trak mikrobov

Anita Godler, Nuša Jurjevič, Alenka Končan, Robertina Dugar in Urša Rupnik · 25

Ko kip oživi skozi otroške oči

Alenka Končan, Anita Godler in Robertina Dugar · 26

- Pravlјice v glavah prvošolcev
Maja Saurin · 27
- Medpredmetno povezovanje preko umetnostnih besedil Vanje Pegana
Nataša Bodlaj · 28
- Zbirka haikujev *V naših mislih*
Tea Furlan · 29
- Z lutkami se učimo
Julija Kokalj · 30
- Ljudska kulturna dediščina – pesmi, ples in glasbila
Živa Pavlin · 31
- Projekt SKUM v vrtcu Sežana
Melita Švagelj · 32
- Marioneta kot izrazno sredstvo umetniškega dela in otroškega ustvarjanja
Andrejka Berce in Jelena Sitar Cvetko · 33
- Glas kot otrokovo izrazno sredstvo
Teja Primc · 34
- Človeško telo skozi metafore in podobe
Darja Skutnik, Sabina Jurhar, Lucija Kompan, Brigita Rapuc in Luka Dakskobler · 35
- Idemo
Elvira Štumpf, Mateja Rožanc Zemljič in Tanja Škrilec Švegl · 36
- Kemija skozi umetnost
Nina Žuman · 37
- Čudovit, malo drugačen pouk psihologije z bogato umetniško-izrazno in osebno izkušnjo
Mojca Čerče in Sara Šabec · 38
- Glasbena ustvarjalnica
Diana Dražič · 39
- Plastonci, glasbena pravljica
Špela Filipič · 40
- Spoznavanje glasbene zgodovine skozi avtentično izkušnjo poslušanja, poustvarjanja in ustvarjanja z umetnikom
Damjana Morel · 41
- Inovativno učno okolje z vključevanjem umetnikov v pedagoški proces
Adrijana Stopar Peljhan · 42

- Bajka o svetlobi
Darinka Aravs, Mojca Gorjup in Teja Kovač · 43
- Skodelica umetnosti – Cankar in mi
Anita Godler · 44
- Zgodbe otrok v svetu fotografije
Polonca Virant · 45
- Zgodbe Forma VIVE
Lotka Velički in Robi Jamnik · 46
- Kako smo v vrtcu naredili animirani film
Doris Abram · 47
- Pojoci kamenčki – spoznavanje kulturne dediščine z Ljubo Jenče
Sara Puntar · 48
- Opera skozi ušesa in oči najmlajših
Lori Petkovšek in Tina Černigoj · 49
- Senzibilizacija otrok prve starostne skupine za pripovedovanje in umetniško izražanje
Kristina Breščak · 50
- Od prešernovanja do pripovedovanja – umetnik in učitelj
v vzgojno-izobraževalnem procesu
Katja Peršak Hajdinjak · 51
- S SKUM-om nadgrajen in poglobljen Kulturni maraton na GJV Idrija
Maja Justin Jerman · 52
- Spodbujanje razvoja kritičnega mišljenja dijakov preko umetnosti
Karmen Stolnik · 53
- Iskanje in realizacija narativnosti v fotografiji skozi mladostniško oko
Stevan Čukalac in Luka Dakskobler · 54
- Medpredmetna povezava matematike in slovenščine z vnosom umetnostnih vsebin
Petra Šijanec Koren in Marko Zanjkovič · 55
- Mala raziskovalno-gibalna pot 4. k
Suzana Makič in Aleksandra Kričej · 56
- Ekologija skozi umetnost
Anja Pušnik · 57
- Zmajeslovje
Darinka Aravs, Mojca Gorjup in Teja Kovač · 58
- Izbirni predmet ples na daljavo
Mateja Jeler · 59

Ples v SKUM-u, ples na Zoomu
Zlatka Perne in Urša Rupnik · 60

Projektni teden skozi umetniško izkušnjo na daljavo
Mateja Jeler · 61

Multimedijsko ustvarjanje z učenci
Robertina Dugar · 62

Umetnost seže do srca
Anja Kristan in Mojca Leben · 63

Prvi koraki v svet gledališča: otrok v dialogu z gledališčem kot gledalec in ustvarjalec
Vera Hudobivnik, Petra Režonja in Jelena Sitar Cvetko · 64

Z umetnikom Jako Strajnarjem v svet glasbe in tolkal
Vesna Grahovič · 65

Zgodba skozi film
Suzana Savec in Hana Repše · 66

Animirani film Guštarija
Mojca Berložnik in Olga Natlačen · 67

Sodelovanje z umetniki – drugačen pristop k poučevanju biologije in kemije
Nataša Horvatič Dolamič, Daniela Škrobar in Katja Kosi · 68

Nemški glagoli in strip
Jasna Ivanušič in Izar Lunaček · 69

Mi kiparji
Mateja Puc · 70

Grajska zgodba
Mateja Bežek Kosmač · 71

Film *Bilo je nekoč*
Klavdija Mikuš · 72

Animirajmo z učenci izbirnega predmeta likovno snovanje 3
Mariza Golle in Klara Gardelin · 73

Animirani film Guštarija
Mojca Berložnik, Olga Natlačen in Tadej Bernik · 74

Deklica v Vilenici
Anita Krapš Curk in Peter Kus · 75

Sodelovanje z umetniki – drugačen pristop k poučevanju biologije in kemije
Nataša Horvatič Dolamič, Daniela Škrobar, Katja Kosi, Ciril Horjak in Vitomir Kaučič · 76

Animirani film *Mavrična vas*
Suzana Savec in Hana Repše · 77

Najlepše darilo
Tanja Marušič · 78

Družbeni angažma – UPOR
Ludvik Rogan · 79

Profesionalna rast vzgojitelja skozi ustvarjalni proces snovanja animiranega filma
Beli zajček
Andrejka Berce, Vera Hudobivnik in Petra Režonja · 80

Geometrijska telesa v besedah in sliki – učenje geometrijskih teles
skozi poezijo in animacijo
Petra Šijanec Koren, Marko Zanjkovič, Andreja Goetz in Jelena Dragutinović · 81

Razstave · 83

Ekologija in zvočne lutke
Mateja Draškovič · 84

Družbeni angažma – UPOR
Ludvik Rogan · 85

Kdo je Slovenj Gradec
Alenka Kac Herkovič · 86

Pravljlična pohajkovanja pike, črte in oblike
Ksenja Kosi Viher, Simona Kosi in Melanija Grnjak · 87

Fotografska razstava
Stevan Čukalac · 88

Metaforika telesa
Sabina Jurhar, Darja Skutnik, Brigita Rapuc in Lucija Kompan · 89

Razstava fotografij Tudi moj kraj je del Slovenije
Elvira Štumpf, Mateja Rožanc Zemljič in Tanja Škrilec Švegl · 90

Dva zemljevida
Suzana Makič in Aleksandra Kričej · 91

Ko glina v otroških rokah oživi
Lucija Škvarča · 92

Razstava dokumentacije projektnih aktivnosti: plesne zgodbe
Mirjam Štrukelj · 93

Kot uvod

Bogdana Borota

Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta

Vesna Geršak

Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Darja Štirn

Zavod PETIDA

Petra Štirn Janota

Zavod PETIDA

Katarina Česnik

Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta

V projektu Razvijanje sporazumevalnih zmožnosti s kulturno-umetnostno vzgojo (SKUM), ki poteka med letoma 2017 in 2022, sodeluje dvaintrideset konzorcijskih partnerjev (UP PEF, UL PEF, UL FF, UL AG, PI, ZRSŠ ter 26 vrtcev, osnovnih in srednjih šol). Vodi ga Pedagoška fakulteta Univerze na Primorskem. Dodana vrednost projekta je sodelovanje z več kot stotimi umetniki in kulturnimi ustanovami, ki skupaj z učitelji in vzgojitelji vstopajo v pedagoški prostor s svojimi kreativnimi in inovativnimi načini uresničevanja ciljev kurikulumuma in učnih načrtov.

Osrednji namen projekta je omogočiti otrokom in mladostnikom neposreden stik z umetnostjo in umetniško izkušnjo v smeri krepitve in razvijanja sporazumevalne zmožnosti v umetniških in neumetniških jezikih. V ta namen se preizkušajo, posodablajo ali na novo oblikujejo učna okolja, didaktični pristopi, sodelovalno poučevanje učitelja in umetnika pa tudi učne vsebine. Stalnica teh aktivnosti je partnerstvo in participacija vseh vključenih v načrtovanje, izvajanje in evalviranje pedagoškega procesa. Sestavni del pedagoškega procesa je promocija dosežkov otrok in mladostnikov v okolju in kulturnih ustanovah. S tem vrtci in šole preraščajo v kulturno-umetniška stičišča, pomembna za lokalno okolje in širše.

V povezavi s kulturno-umetnostno vzgojo projekt temelji na dveh konceptih: vzgoje v umetnosti in vzgoje preko umetnosti. Prvi koncept se osredinja na doživljanje in spoznavanje umetnosti skozi raziskovanje in izražanje v umetniških jezikih, ob naslombi na intuicijo, estetiko in ustvarjanje. S konceptom vzgoje preko umetnosti pa se skozi prvoosebno umetniško izkušnjo

opazovanja in ustvarjanja pri otrocih in mladostnikih spodbuja občutljivo, razdovedno vstopanje v svet okrog njih.

Primeri praks, predstavljeni v tej publikaciji, potrjujejo, da ima umetniška izkušnja poseben pedagoški potencial, saj omogoča doživetja in spoznanja realnosti na poseben način, kot simbolno posredovana, a še vedno prvoosebna izkušnja, na kateri se lahko pogloblja doživljanje umetnine in išče različne plasti njene sporočilnosti. Prakse kažejo, da je ustvarjanje prostorov v vrtcih in šolah za vključevanje umetnikov in kulturnih institucij v pouk in vrtčevske dejavnosti vplivalo na večjo motiviranost in angažiranost otrok in mladostnikov za učenje, ustvarjanje, raziskovanje in obravnavo aktualnih družbenih izzivov. To so obenem priložnosti, ko so učitelji skupaj z umetniki iskali načine, kako utrjevati in poglobljati znanje z rabo umetniških jezikov pa tudi IKT. Primeri potrjujejo pomembnost zgodnje umetniške spodbude pri izražanju doživetij, idej in pomenov. Posebej dragoceni so projekti, ki kažejo, da je vključevanje umetniških praks v pouk pripomoglo k večjemu sodelovanju otrok in mladostnikov, varnemu druženju, učenju na prostem ter premagovanju osebnih stisk v času, ko so bile šole zaprte.

Ker je pedagoški proces potekal tudi v času zahtevnih epidemioloških razmer, so se iskali načini, kako udejanjati koncepta vzgoje v in preko umetnosti pri kombiniranem poučevanju na daljavo in v živo, da bodo imeli učenci in dijaki ob učenju tudi možnosti za druženje, izražanje stisk, razmišljanje o smislu bivanja, kritično refleksijo družbenega dogajanja in iskanje aktualnih vsebin v svojem realnem okolju. Z vzgojitelji v vrtcih pa smo razmišljali o načinih aktivnega sodelovanja z družinami.

Primeri praks in rezultati projekta naš pogled usmerjajo v prihodnost, v trajnostni vidik projekta. Nakazujejo se potrebe po nadaljnjem razvoju izobraževanja v smeri zagotavljanja sistemskih rešitev za redno sodelovanje umetnikov in kulturnih ustanov z vzgojno-izobraževalnimi zavodi in implementiranje konceptov vzgoje v in preko umetnosti v celotno vertikalo izobraževanja.

Predavanja

Umetnik in umetniška izkušnja: ustvarjanje, poustvarjanje, soustvarjanje skozi razumevanje plastenja slike

Katja Bednarik Sudec

Samozaposlena v kulturi

V prispevku bodo izpostavljena teoretična izhodišča in vloga, ki jo je imela umetnica pri vstopanju v pedagoški prostor pri delu z otroki in sodelovanju s strokovnimi delavci. Predstavljen bo koncept poučevanja z uporabo umetniških praks, ki ga zagovarja Herbert Read, ki pravi, da mora biti umetnost podlaga za vzgojo. Pri tem ne meri na umetnostno oziroma likovno vzgojo v ožjem smislu, temveč si prizadeva za »integralni« koncept vzgoje, kjer je estetska vzgoja izenačena z intelektualno. Drug pomemben vidik, ki bo izpostavljen v prispevku, pa je, opazovanje pojavov učenja skozi umetniško dejavnost, ko otrok/mladostnik spoznava določene vsebine in/ali se skozi samo raziskuje/samoudejanja. Hkrati isti proces deluje vzgojno, saj vzpodbuja socialni moment oziroma otrokova/mladostnikova čustva v odnosu do vsebin, načina dela, (samo)udejanja in okolice, obenem pa tudi spodbuja estetske vrednote in v skupinskem ustvarjalnem delu možnosti razvoja empatije ter medsebojne pomoči in podpore. Umetnica je s pomočjo ustvarjalnega jezika iskala načine in usmeritve raziskovanja in izražanja otrok, vzpodbujala njihovo kreativnost in iznajdljivost vzgojiteljic skozi pravljičice. Pri tem je del procesa bil osredotočen na posredovalne procese likovne umetnosti v galerijskem prostoru in iskanju kreativnih načinov govora o umetnosti. Pravljičice so v nadaljevanju bile izhodišče za nova ustvarjanja in narativno sporočilnost vizualnih kreacij, ki jih je umetnica z otroki razvijala skozi raziskovanje in eksperimentiranje z različnimi likovnimi tehnikami. Kot pravi sama je »moč« ustvarjalnega jezika, da na točki, ko »ne vem, kako naprej« na široko odpre vrata.

Ključne besede: vstopanje umetnika v pedagoški prostor, koncept poučevanja z uporabo umetniških praks, vizualna narativnost

Uresničevanje ciljev projekta SKUM

Robi Kroflič

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Projekt SKUM smo zasnovali kot platformo za širitev koncepta vzgoje z umetnostjo v vsej izobraževalni vertikali v Republiki Sloveniji, od vrtcev do srednjih šol. Obravnavali smo tri področja operativnih ciljev: okrepiti razvoj raznolikih sporazumevalnih zmožnosti s pomočjo različnih umetniških jezikov, obogatiti vrtčevske in šolske didaktike s pristopi, ki jih pri svojem neposrednem delu uporabljajo umetniki oziroma mentorji v kulturno-umetniških ustanovah, ter okrepiti status vrtca oziroma šole kot kulturnega stičišča v svojem lokalnem okolju. Kljub temu da je zadnji del projektnih aktivnosti potekal v času pandemije covid-19 in smo morali nekatere cilje projekta prilagoditi spremenjenim okoliščinam, lahko z izvedenimi aktivnostmi potrdimo uresničevanje zgoraj naštetih ciljev. V prispevku želim še enkrat spomniti na teoretsko ozadje zastavljenih projektnih ciljev ter s primeri izbranih praks pokazati, na kakšen način so se uresničevali.

Ključne besede: cilji SKUM, vzgoja z umetnostjo, sporazumevalna zmožnost, umetniški jezik, didaktični pristopi, umetniki, šola kot kulturno stičišče

Spoznanja projekta SKUM pri bogatenju kulturno-umetnostne vzgoje in načrtovanju kurikularnih sprememb v slovenskih vrtcih in šolah

Bogdana Borota

Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta

Sonja Rutar

Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta

V prispevku bomo predstavili nekatere rezultate projekta SKUM, ki je potekal med letoma 2017 in 2022. V izvajanje projektne aktivnosti so bili vključeni javni visokošolski in raziskovalni zavodi, vrtci, osnovne in srednje šole, umetniki s sedmih umetniških področij in kulturne ustanove. Čeprav je umetnost kurikularno področje na vseh stopnjah izobraževanja, smo na podlagi posnetka začetnega stanja ugotovili, da se vsebine, oblike in obseg umetniških praks ter dogodkov pomembno razlikujejo glede na stopnjo izobraževanja. Rezultati kažejo, da se priložnosti za srečevanje s kulturno-umetniškimi vsebinami zmanjšujejo od predšolske do srednješolske vzgoje in izobraževanja. Pri tem bomo izpostavili oblike sodelovanja vzgojiteljev in učiteljev z umetniki in s kulturnimi ustanovami, ki nakazujejo trajnostni vidik projekta in načela načrtovanja kurikularnih sprememb v slovenskih vrtcih in šolah.

Ključne besede: SKUM, kulturno-umetnostna vzgoja, učitelji, šolski kurikulum, umetniki, vzgojitelji, šola, vrtec

Šola in umetnost

Vladimir Pirc

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

V prispevku predstavljam izbrane dejavnosti iz projekta SKUM v osnovni in srednji šoli. Rdeča nit povezovanja med učitelji, umetniki in učenci ter njihova umetnostna nadgradnja pouka je razvijanje sporazumovalne zmožnosti s kulturno-umetnostno vzgojo. Umetniki z različnih področij so skupno z motiviranimi učitelji v izseke pouka vgradili estetskost, individualnost, medpredmetne povezave, kroskurikularnost. Ali smo z udejanjanjem kompetence kulturna zavest in izražanje – z vključevanjem najnovejših didaktičnih spoznanj, domače in evropske kulturno-umetnostne tradicije, vseživljenjskega učenja, odprtega pojmovanja šole in kulture, partnerskega sodelovanja med vzgojno-izoraževalnimi zavodi, učitelji in umetniki – soustvarjali kulturno osveščene in estetsko občutljivega posameznika? Odgovor se navezuje tudi na problemsko vprašanje: kako ohranjati in razvijati tovrstno procesno delo tudi v prihodnje?

Ključne besede: sporazumevalna zmožnost, kulturno-umetnostna vzgoja, kulturna zavest in izražanje, medpredmetno povezovanje

Vzgojno-izobraževalni zavod kot kulturno središče lokalnega okolja

Vesna Podgornik

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Jana Kalin

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Katja Jeznik

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

V prispevku predstavljamo ključne ugotovitve kvalitativne empirične raziskave, ki smo jo izvedli z namenom ugotoviti, v kolikšni meri in na kakšen način vrtci in šole sodelujejo s posameznimi umetniki in kulturnimi ustanovami v svojem lokalnem okolju pri organizaciji in izvedbi različnih kulturno-umetniških dogodkov in prireditvev. Podatke smo zbrali s pomočjo fokusnega intervjuja, v katerega so bili vključeni koordinatorji projekta SKUM iz treh vrtcev, petih osnovnih šol in petih srednjih šol. Čeprav so že pred projektom nekateri vrtci in šole sodelovali s krajevno skupnostjo pri pripravi kulturno-umetniških dogodkov, se je nabor tovrstnih dejavnosti (razstave likovnih in fotografskih del, prireditve, filmi, proslave ob državnih praznikih, pevski zbori ipd.) med izvajanjem projekta SKUM povečal. Vrtci in šole so se povezali tudi z mediji in nekateri od njih so redno objavljali prispevke in oglaševali pomembne dogodke v lokalnih časopisih ter drugih medijih, kot so družbena omrežja, radio, razne publikacije, spletne strani, TV ipd.). Med izvajanjem projekta SKUM se je okrepilo zavedanje pedagoških delavcev vzgojno-izobraževalnih zavodov o pomembnosti sodelovanja s posameznimi umetniki in kulturnimi ustanovami pri organizaciji in izvedbi kulturno-umetniških dogodkov ter prireditvev v svojem lokalnem okolju. Projekt SKUM pa jih je še bolj povezal v smislu iskanja vedno novih idej in izzivov.

Ključne besede: sodelovanje VIZ z umetniki in s kulturnimi ustanovami, fokusni intervju, mediji, sodelovanje, VIZ kot kulturno središče

Vzgoja v času pandemije zahteva izgradnjo inovativnih učnih okolij – primer vzgoje z umetnostjo

Petra Štirn Janota

Zavod PETIDA

Darja Štirn

Zavod PETIDA

V prispevku bomo prikazali, kako smo se v projektu Razvijanje sporazumevalnih zmožnosti s kulturno-umetnostno vzgojo (SKUM) odzvali na zaznane probleme vrtcev in šol ob prehodu na izobraževanje na daljavo ter ob ponovnem odpiranju vrtcev in šol. Osnovnim ciljem projekta (razvoj sporazumevalnih zmožnosti otrok in mladostnikov, razvoj novih didaktičnih pristopov, ki izhajajo iz različnih umetniških praks, ter širitev inovativnih in odprtih učnih okolij, ki ga zagotavlja sodelovanje vzgojno-izobraževalnih ustanov z umetniki in s kulturno-umetniškimi ustanovami) smo dodali cilje v povezavi z lajšanjem težav, ki jih je otrokom in mladostnikom povzročilo šolanje na daljavo. S primeri umetniških projektov bomo pokazali, kako smo pomagali vzpostavljati vrstniški socialni prostor z dejavnostmi, ki zahtevajo sodelovanje med vrstniki in odraslimi, spodbujali kreativno rabo IKT, kontekstualizirali učne cilje in vsebine, učne vsebine povezali z učenjem v realnem okolju, dosežke projektov pa predstavili širši javnosti v lokalnem okolju. Prikazane projektne aktivnosti bodo spremljale tudi ugotovitve sprotnih evalvacij.

Ključne besede: cilji SKUM, izzivi izobraževanja na daljavo, stiske otrok in mladostnikov, vrstniški socialni prostor, kontekstualizacija učnih ciljev in vsebin, kreativna raba IKT, evalvacija

Prvi koraki v svet gledališča – malček kot gledalec in soigralec

Jelena Sitar Cvetko

Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta

Umetnost nam nudi številne destinacije, kamor popotuje človeška duša, da se hrani in raste. A vsako potovanje se začne s prvim korakom. V projektu SKUM sem z Vrtcem Nova Gorica sodelovala kot koordinatorica za gledališke in lutkovne aktivnosti, predstaviti pa želim prva srečanja malčkov iz jaslic z gledališčem, ki sem jih doživljala v neposrednem stiku z njimi v igri in na odru.

Ključne besede: SKUM, Vrtec Nova Gorica, gledališke aktivnosti, lutkovne aktivnosti, malčki

Plesati kurikulum: pomeni, potenciali in primeri vključevanja plesne umetnosti v vzgojo in izobraževanje

Urša Rupnik

Samozaposlena v kulturi

Gregor Kamnikar

Samozaposlen v kulturi

Vesna Geršak

Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

V prispevku bodo predstavljene ključne ugotovitve večletnega sodelovanja dveh plesnih umetnikov – Urše Rupnik in Gregorja Kamnikarja – v različnih projektih SKUM-a, ki so se izvajali v vrtcu in osnovni šoli v živo in na daljavo. Skozi osebno refleksijo obeh umetnikov, ki jo dopolnjujejo evalvacije vključenih vzgojiteljic in učiteljic ter odzivi otrok in staršev, ugotavljamo, da je vnašanje principov, orodij in postopkov plesne umetnosti in koreografije na način vzgoje v umetnosti in vzgoje s pomočjo umetniške izkušnje prineslo mnoge pozitivne odzive pri otrocih/učencih/dijakih na različnih ravneh: psihofizični, učni, čustveni in socialni. Prav tako pa smo se skozi projektno sodelovanje na različnih osebnih in profesionalnih ravneh obogatili tudi vsi ostali vključeni: umetnika, vzgojiteljice, učiteljice in raziskovalka.

Ključne besede: plesna umetnost, refleksija, evalvacija, vzgoja v umetnosti, vzgoja s pomočjo umetniške izkušnje, profesionalna rast

Paralelne sekcije

neuslutke
tama likovna
glavakvizirnost
utkledstoma
vizurno
neuslutke
likovna
kromat
sekcije

Ko glina v otroških rokah oživi

Lucija Škvarča

Osnovna šola Pivka

Sodelovanje z akademsko kiparko Uršo Toman je potekalo v šolskih letih 2018/2019, 2019/2020 in 2021/2022. V projekt so bili vključeni otroci iz Vrtca Pivka in učenci 2. razreda Osnovne šole Pivka. Osrednji namen je bil, da se otroci seznanijo z glino kot naravnim materialom in sproščeno kiparijo. Motivi kipov so izhajali iz otroških idej. V vrtcu so kiparili poljubne skulpture, ki so kasneje prerasle v vulkane. Šolski otroci pa so se najprej preizkusili v oblikovanju preproste človeške figure. Letos so se učenci 2. razreda, ki so s kiparko sodelovali že v vrtcu, preizkusiti v oblikovanju večjega kipa. Idejo za kip medvedke z mladiči so dobili v Centru Dina (Center o velikih zvereh). Postopek izdelave je bil zahtevnejši. Kip medvedke s petimi mladiči je bilo treba dokončati v ateljeju kiparke. Pri tem so učenci spoznavali proces nastajanja večje skulpture, še posebej odlivanja glinenega kipa v cement. Presenečeni so bili nad dolgotrajnostjo celotnega postopka. Ugotavljamo, da so otroci napredovali v ustvarjanju z glino in udejanjanju ustvarjalnih idej. Bili so sproščeni. Vedno bolj so si zaupali. Predlagali so svoje rešitve in dajali pobude. Okrepilo se je sodelovanje v skupini. Spoznali so delo kiparke in usvojili kiperske izraze. Umetniška izkušnja je neprecenljiva.

Ključne besede: Urša Toman, kiparjenje, glina, atelje

Časovni trak mikrobov

Anita Godler

Osnovna šola Trnovo

Nuša Jurjevič

Samozaposlena v kulturi

Alenka Končan

Osnovna šola Trnovo

Robertina Dugar

Osnovna šola Trnovo

Urša Rupnik

Samozaposlena v kulturi

V prispevku je predstavljen primer dobre prakse, pri katerem so sodelovali učenci 5. b razreda, razredničarka, učiteljica športa in učiteljica računalništva. Dejavnosti so potekale v sodelovanju učiteljic z vizualno umetnico Nušo Jurjevič in s plesno umetnico Uršo Rupnik. Skozi risanje, dopolnjevanje, raziskovanje, plesno ustvarjanje in ritmične vzorce so učenci na aktiven način spoznavali različne viruse in bakterije skozi zgodovinski časovni trak. Z vnašanjem različnih dejavnosti s pomočjo umetnic smo želeli pri učencih doseči večjo motiviranost za učno delo ter njim težje razumljive vsebine prikazati na aktiven način s pomočjo umetniške izkušnje. Vsi učitelji in umetnici smo ugotovili, da so učenci sodelovanje umetnice in raziskovanja tem na različne načine pri pouku pozitivno sprejeli, saj so v končni evalvaciji učenci potrdili, da je bil pouk na tak način zanimivejši, ustvarjalnejši in bolj sproščen.

Ključne besede: umetniki, plesno ustvarjanje, zgodovinski časovni trak, umetniška izkušnja

Ko kip oživi skozi otroške oči

Alenka Končan

Osnovna šola Trnovo

Anita Godler

Osnovna šola Trnovo

Robertina Dugar

Osnovna šola Trnovo

Projekt Ko kip oživi skozi otroške oči je potekal v 5. razredu, v njem so sodelovali razredničarka, učiteljica športa in učiteljica računalništva skupaj z umetnico kiparko Uršo Toman. Učenci so skozi različne učne dejavnosti in urjenje v kiparskih veščinah spoznavali delo kiparja, izdelali svoj kip od ideje, načrta do ustvarjanja. V zaključnem delu so kipe tudi utelesili. Ponujena jim je bila avtentična izkušnja dela z različnimi kiparskimi orodji in s kiparskim materialom. Dejavnosti umetnice, ki so bile izvedene skupaj z učitelji in učenci, so bile namenjene iskanju oziroma vzpodbudi domišljije, njihove ustvarjalnosti, interdisciplinarnosti in povezovanju s samim sabo. Občutiti je bilo sproščenost, dobro počutje vseh učencev, učiteljic in umetnice.

Ključne besede: kiparske veščine, kipar, kip, ustvarjanje, interdisciplinarnost

Pravljice v glavah prvošolcev

Maja Saurin

Osnovna šola Koseze

V prispevku Pravljice v glavah prvošolcev bo predstavljeno sodelovanje s Pravljičnim studiem na Vodnikovi domačiji in umetnico Špelo Frlic. V projekt so bili vključeni učenci prvih razredov podaljšanega bivanja v šolskih letih 2018/2019 in 2019/2020. Učenci so okrepili samozavest pri govornem izražanju in nastopanju. Osrednji dogodek je bil javni nastop prvošolcev na Vodnikovi domačiji, na katerem so pripovedovali svoje pravljice ob glasbeni spremljavi Janeza Dovča. Z izvedenimi dejavnostmi v projektu so učenci usvojili konkretne tehnike, z uporabo katerih so njihove zgodbe postale bolj povezane, primernega obsega ter zanimive za poslušalce. Pomemben vidik je bil tudi razvijanje socialnih veščin, predvsem demokratičnega poslušanja in sodelovanja. Skupina otrok je s pripovedovanjem pravljic na daljavo ostala bolj povezana tudi v času zaprtja šol.

Ključne besede: Pravljični studio, Špela Frlec, govorni nastop, pripovedovanje

Medpredmetno povezovanje preko umetnostnih besedil Vanje Pegana

Nataša Bodlaj

Osnovna šola Šmarje pri Kopru

Izbrana učna tema v projektu SKUM se navezuje na mladinska dela pisatelja Vanje Pegana. Ilustrirana pravljica Tonin omogoča številne aktivnosti in medpredmetne povezave. Pisatelj je učencem razložil pot svoje knjige – od ideje do knjižne izdaje. Fantastično zgodbo Tonin, dobitnico mednarodne nagrade Bele vrane, je pisatelj med poukom interpretiral, nato sva skupno vodila pogovor z učenci. V nadaljevanju smo medpredmetno ustvarjali po motivu zgodbe: učenci so aktualizirali zgodbo, oblikovali publikacije domačega kraja, izdelali strip, naredili trijezični slovar, odigrali dialog v italijanščini, pustvarili zgodbo z narečno pesmijo in po izbranih motivih izdelali razglednice za svoje stare starše. Osmišljeni projekt je navdušil z izvirnostjo in ustvarjalnostjo. Učenci so se veliko naučili in spontano izrazili svojo ustvarjalnost, ob raznovrstnih aktivnostih pa so razvijali kritično mišljenje in okrepili svojo samopodobo.

Ključne besede: Vanja Pegan, Tonin, medpredmetne povezave, ustvarjanje, strip, slovar

Zbirka haikujev *V naših mislih*

Tea Furlan

Osnovna šola Draga Bajca Vipava

Na pobudo učencev, da izdajo novo pesniško zbirko, smo v projektne delu povezali učne cilje s področij slovenščine in likovne vzgoje ter oblikovali zbirko haikujev *V naših mislih*. Učenci so med drugim na delavnici z umetnikom Vanjo Peganom sami tvorili to izpovedno pesniško obliko. Ob pomoči umetnice Anke Kočevar so izdelali ilustracije na riževem papirju. Vsebinsko nasprotje, ki se pojavi znotraj haikuja, so likovno izrazili tako, da so upoštevali količinsko barvno nasprotje. Z dogovarjanjem, s sodelovanjem, predstavljanjem, kritičnim vrednotenjem in spoznavanjem novih kultur so razvijali svoje sporazumevalne zmožnosti in vrednotili proces ustvarjanja ter umetnost nasploh.

Ključne besede: medpredmetne povezave, haiku, ilustracija, Vanja Pegan, Anka Kočevar, sporazumevalna zmožnost

Z lutkami se učimo

Julija Kokalj

Osnovna šola Savsko naselje

V šolskem letu 2020/2021 se je v pouk 1. razreda osnovne šole vključila lutkovna animatorka Katja Povše. V sodelovanju z razredničarko je izpeljala kulturni dan ter tri srečanja v obdobju treh mesecev. Namen srečanj sta bila vpeljevanje pripovedništva ter uporaba lutk pri obravnavanju in utrjevanju učne snovi. Po vsakem srečanju z umetnico je delo nadaljevala razredničarka. Opažen je bil napredek učencev na različnih področjih. Povečala se je motiviranost za šolsko delo, učenci so razvijali ročne spretnosti in ustvarjalnost. Obenem so se učili sodelovanja drug z drugim ter pridobivali samozavest pri izražanju lastnih zamisli.

Ključne besede: Katja Povše, lutke, pripovedništvo, motivacija, ročne spretnosti

Ljudska kulturna dediščina – pesmi, ples in glasbila

Živa Pavlin

Vrtec Postojna

V šolskem letu 2020/2021 smo s skupino otrok v starosti 5–6 let v projektu SKUM sodelovali s priznano pravljíčarko Ljoba Jenče. Naš cilj je bil otrokom približati kulturno dediščino – ljudske običaje, ples, glasbila . . . v sklopu štirih srečanj. Srečanja so bila predvidena enkrat v vsakem letnem času. Ga. Ljoba je otrokom z ljudskimi pripovedkami predstavila različna ljudska glasbila. Srečanja so potekala v brezovem gozdičku, kar je pričaralo še prijetnejše vzdušje. V naši skupini so sodelovali vsi otroci, vključno z gibalno ovirano deklico, pri kateri je bil vedno prisoten tudi spremljevalec. Odločili smo se za izdelavo enega ljudskega glasbila ter ljudskega plesa. Otroci so v vseh dejavnostih, tistih, ki jih je vodila ga. Ljoba, in naših v igralnici, aktivno sodelovali. Cilji, ki smo si jih zadali, so bili izpolnjeni. Otroci so odnesli lepe spomine ter se naučili nekaj ljudskih pesmi ter plesa. Ples smo prav tako predstavili tudi drugim otrokom na oddelku ter staršem ob zaključku šolskega leta.

Ključne besede: Ljoba Jenče, kulturna dediščina, ljudske pripovedke, ljudska glasbila, ljudski ples

Projekt SKUM v vrtcu Sežana

Melita Švagelj

Vrtec Sežana

V Vrtcu Sežana smo se v projektu SKUM osredinili na umetniška področja: ples, glasbo in književnost. V projektne dejavnosti je vključenih sedem vzgojiteljic iz različnih enot vrtca. V prispevku bomo predstavili, kako so se v projektu na ravni vrtca začele dogajati drobne spremembe. Otroci so bili bolj povezani, bolj sproščeni, bolj so zaupali vase, pri komunikaciji skozi umetniške izkušnje so se pri otrocih sproščala močna čustva. Dodana vrednost projekta je sodelovanje z umetniki in s kulturnimi ustanovami, ki odpirajo drugačen način poučevanja, drugačne poglede in nova doživetja. Vse to je zahtevalo dokumentiranje procesa in sprotno refleksijo med posameznimi koraki. V času epidemije so prišli še bolj do izraza skrb za dobro počutje otrok, sprejetost in pomoč pri ponovnem vključevanju v skupino, obenem pa tudi izziv za iskanje novih oblik posredovanja vsebin.

Ključne besede: ples, glasba, književnost, umetniška izkušnja, dokumentiranje

Marioneta kot izrazno sredstvo umetniškega dela in otroškega ustvarjanja

Andrejka Berce

Vrtec Nova Gorica

Jelena Sitar Cvetko

Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta

Lutkarstvo je zanimiv svet oživljanja nežive narave. Poleg oživljanja predmetov, igrač, svetlobe in delov našega telesa so različne lutkovne tehnike skozi stoletja preverjen način, kako ponazarjati gibanje ljudi in živali. Marionetna lutka velja za kraljico med njimi, ki le redko najde pot v vrtec. Če pa se podrobneje posvetimo marioneti, najdemo tisoče različnih preprostejših in zapletejših mehanizmov za gibanje figur od zgoraj navzdol. Preprosta marionetna lutka je otrokom ponudila ustvarjalni izziv v tehnološkem smislu, v katerem so otroci uporabili svoje izkušnje na področju sil v fiziki in jih pretvorili v znanje. Ustvarjanje likovne podobe marionetnega junaka je otrokom ponudilo likovne ustvarjalne izzive in obvladovanje različnih materialov in orodij. Marionetne lutke so zahtevale od otrok spretnost pri ravnanju z njimi, če so jih hoteli kot žive voditi naokrog. Izkušnje z lastnimi lutkami so omogočale razumevanje delovanja marionet, ki nastopajo v gledališču. Lutkovno gledališče Maribor je kot kulturna institucija ponudilo na ogled posnetke predstav z različnimi vrstami marionet iz svojega arhiva. Lastna izkušnja z marionetami je otrokom omogočila boljše razumevanje uporabe gledaliških sredstev v predstavah, še zlasti, ker so si nekatere od njih ogledali dvakrat, od tega enkrat analitično. Otroci so kot gledalci uživali v umetniških delih, predstavah enega od dveh slovenskih stalnih lutkovnih gledališč. Igralec animator Lutkovnega gledališča Maribor Danilo Trstenjak je predstavil proces nastajanja predstave in opisal poklic igralca animatorja. Lutk iz predstav so se otroci lahko dotaknili in jih tudi poskusili animirati. Lutke smo na razstavi predstavili staršem in širši javnosti.

Ključne besede: lutkarstvo, marioneta, animiranje marionetne lutke, Lutkovno gledališče Maribor, Danilo Trstenjak

Glas kot otrokovo izrazno sredstvo

Teja Primc

Vrtec Koper

Glas je otrokovo primarno izrazno sredstvo. Nove dimenzije dobi v pevskem poustvarjanju in ustvarjalnem snovanju zvočnih slik. Človeški glas je namreč instrument, ki je tesno povezan z zgradbo našega telesa, umom in s čustvenim stanjem, zato se vokalnotehnične vaje, ki pomagajo razvijati glas, izvajajo v tesni povezavi s sproščenim gibanjem, z igro in s plesom ter povezovanjem z okolico, da govor in petje postaneta čim naravnejša in bolj sproščena. V projektu z naslovom Glas kot otrokovo izrazno sredstvo je sodelovalo 21 otrok, starih od 4 do 6 let, vzgojiteljica Teja Primc in operna pevka Martina Burger. Načrtovane dejavnosti so potekale skozi celo šolsko leto in se zaključile z nastopom otrok na prireditvi Dan za umetnost Vrtca Koper. Glasbene vsebine smo povezovali z jezikom in gibanjem. Cilji so bili usmerjeni v razvijanje otrokovega pevskega glasu in izražanja skozi petje. Otroci so oblikovali pevski glas, se urili v pevskem dihanju in jasni izreki ter se navajali na pozorno poslušanje. Ugotovili smo, da so se učinki pri otrocih pokazali skozi daljše časovno obdobje redne pevske aktivnosti otrok. Poleg glasbenih zmožnosti so krepili tudi zmožnost kulturne zavesti in izražanja, kritično vrednotenje, sodelovalno učenje, zavedanje različnih občutenj in čustvenih stanj ter samozavest pri javnem nastopanju.

Ključne besede: Martina Burger, pevski glas, petje, kulturna zavest in izražanje, javno nastopanje

Človeško telo skozi metafore in podobe

Darja Skutnik

Srednja zdravstvena šola Slovenj Gradec

Sabina Jurhar

Srednja zdravstvena šola Slovenj Gradec

Lucija Kompan

Srednja zdravstvena šola Slovenj Gradec

Brigita Rapuc

Srednja zdravstvena šola Slovenj Gradec

Luka Dakskobler

Samozaposlen v kulturi

Ker je poslanstvo naše šole izobraževati in vzgajati za delo v zdravstvu, smo se osredotočili na pet pomembnih organov človeškega telesa (oči, jetra, srce, pljuča, koža), jih podrobneje spoznali in v medpredmetni povezavi o njih širše razmišljali. Pri slovenščini so dijaki iskali fraze v zvezi z danimi organi, se v zgodbah izražali s frazemi, iskali in prenašali pomene z enega predmeta v drugega, pri športni vzgoji preučevali delovanje telesa pri naporu, pri anatomiji pa razlagali njihovo delovanje v smislu preventive in kurative. Ko se je priključil umetnik, smo vse to povezali s fotografijo in nastale so fotozgodbe, v katerih so mladi celosten pogled na človeka izražali skozi metafore besed in podob.

Ključne besede: človeški organi, fraze, fotozgodbe, metafore, medpredmetne povezave

Idemo

Elvira Štumpf

Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci

Mateja Rožanc Zemljič

Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci

Tanja Škrilec Švegl

Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci

Dijaki so v sodelovanju z umetniki raziskovali svoj domači kraj, iskali skrite koticke, na podlagi česar so nastale zanimive zgodbe, intervjuji in fotografije. Dejavnosti so se dogajale v času zaprtja šol, v času, ko so bili dijaki doma in vezani predvsem na svoj kraj oziroma občino. Tako so v tem obdobju še osebneje vstopili v svoj kraj, ga raziskali in pridobili pomembne informacije, vključili svoje delovanje in bivanje v kraju, na podlagi česar je nastalo prej omenjeno. Končna izdelka sta bila brošura *Idemo* in spletni zemljevid *Idemo.si*, ki zainteresirane obiskovalce vabi na pot spoznavanja teh krajev. Rezultate smo predstavili na javni prireditvi.

Ključne besede: domači kraj, fotografija, brošura, zemljevid

Kemija skozi umetnost

Nina Žuman

Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer

Kemija je predmet, ki marsikateremu osnovnošolcu in tudi srednješolcu pri dojetanju vsebin povzroča veliko težav. Poučevanje in učenje kemije s pomočjo umetnosti se je izkazalo kot smiselno, saj smo dijakom vsaj delček vsebin približali na razumljivejši način ter vsebine nadgradili s konkretnimi primeri in izdelki, ki so jih sami ustvarjali skupaj z zunanji sodelavci/umetniki. Pri tem so dijaki v vsem teoretičnem izvajanju vsebin videli, zakaj, kje in kako se znanje, ki ga pridobijo, tudi uporablja. Sodelovali smo z akademskim kiparjem Juretom Markoto in z Zavodom Kersnikova, natančneje Galerijo Kapelica.

Ključne besede: Jure Markota, Galerija Kapelica, kemija, umetnost

Čudovit, malo drugačen pouk psihologije z bogato umetniško-izrazno in osebno izkušnjo

Mojca Čerče

Šolski center Slovenj Gradec, Gimnazija

Sara Šabec

Samozaposlen v kulturi

V projekt smo vstopili pri predmetu psihologija v 2. letniku ter kot področje umetnosti izbrali uprizoritveno umetnost, pri kateri smo sodelovali s štirimi tedanjimi umetniki Gledališča Ane Monro. Že naslov Psihologija malo drugače pove, da smo se obravnave učne snovi lotili drugače, predvsem pa izvirno, umirjeno, poglobljeno, celostno, z dijakovo aktivno udeležbo in uporabno. Razvijali smo kulturo predmeta psihologija z umetnostjo in znotraj tega mladostnikom želeli sistematičneje ponuditi izkušnjo, da se srečajo z umetnostjo z lastno izkušnjo in neposrednim stikom z umetniki pri pouku psihologije ter s kulturnimi ustanovami v okolju, ki naslavljajo psihološko vsebino. Aktivnosti v projektu so bile številne in raznolike ter so dobro sledile učnemu načrtu ter trem izhodiščnim vprašanjem: kaj je sreča in kaj me osrečuje? Kako doseči mir v sebi? Kako doseči mir v državi? Sodelovanje v projektu je mladostnikom omogočalo na izviran način zasnovano in kakovostno doseganje raznolikih vsebinskih ciljev pri predmetu psihologija: razvijati zmožnost samorefleksije ter spreminjanja samega sebe in svojega ravnanja; spoznavati temeljne psihološke pojme in zakonitosti, povezane z aktivnostjo (stres, zadovoljstvo z življenjem, sreča, duševno zdravje, osebnostna čvrstost, eustres, relaksacijske tehnike, introvertiranost, ekstravertnost, osebnostne lastnosti, nebesedna komunikacija, čustva, postavljanje ciljev, motivacijske naravnosti, asertivnost, samopodoba, stereotipi in predsodki, prosocialno vedenje, vrednote, potrebe idr.); povezovati teoretična psihološka spoznanja z vsakodnevnimi izkušnjami in situacijami; razvijati spretnosti v medosebnih odnosih, se učiti učinkovitega sporazumevanja, sodelovanja ter kakovostnih in odgovornih odnosov; razvijati zavest o različnih načinih ohranjanja psihičnega blagostanja posameznika in se jih učiti uporabljati; razumeti učne snovi in uporabiti spoznanja v lastnem življenju, krepiti zanimanje za učno snov in razvoj lastne ustvarjalnosti.

Ključne besede: psihologija, uprizoritvena umetnost, medpredmetno povezovanje, mladostniki, kulturne ustanove

Glasbena ustvarjalnica

Diana Dražič

Osnovna šola Šmarje pri Kopru

V letošnjem šolskem letu smo z drugošolci v projektu SKUM v naš šolski prostor povabili sopranistko Martino Burger. Namen naših srečanj je bil, da učenci urijo vokalno tehniko, spremljajo petje z lastnimi glasbili ter z gibanjem izražajo zvočna doživetja. V seriji štirih srečanj smo z aktivnim sodelovanjem spoznavali naše glasove in vokalno tehniko, uporabljali tehniko bodypercussion ter glasbo prepletli tudi z likovnim in gledališkim ustvarjanjem. Tako so se učenci počasi spremenili v nastopajoče. Skupaj smo ustvarili videopredstavo, ki smo jo poimenovali Štirje letni časi. Skupina učencev je pela intonančno zanesljivo in izrazno ustrezno, kar za to starostno skupino in izobraževalno okolje ni samoumevno. Otroci so prepoznali napredek, odzvali so se čustveno in odprto, kar so izrazili z nasmejanimi obrazi in s številnimi objemi ob zaključku. Izkazalo se je, da je tak pristop povezovanja z umetnikom koristen in dobrodošel, da v kratkem času otroci dosežejo veliko novega v smislu doživetja in izrazne kreativnosti, učenja, povezovanja, samozavesti, odgovornosti, prevzemanja in izražanja vlog znotraj skupine in pri medsebojnem sodelovanju ter skupinskem doseganju cilja.

Ključne besede: SKUM, Martina Burger, vokalna tehnika, gibanje, zvočna doživetja, likovno in gledališko ustvarjanje

Plastonci, glasbena pravljica

Špela Filipič

Osnovna šola Savsko naselje

Prispevek predstavlja izpeljavo glasbenih delavnic, iz katerih se je razvila glasbena pravljica Plastonci. V dvomesečnem projektu so sodelovali učenci 5. in 6. razreda, učiteljica glasbene umetnosti in trije zunanji glasbeniki: Peter Kus v sodelovanju z Gregorjem Hrovatom in Urško Cvetko. Ti so pripravljali različne glasbene vsebine, s katerimi so učenci ustvarjali v glasbi, izdelovali glasbila iz odpadnih materialov in razvijali vsebino glasbene pravljice. Učenci so v novi umetniški izkušnji z nastalimi glasbili ustvarjali, improvizirali in se izražali na drugačen način, kar je pri njih pozitivno vplivalo na ustvarjalnost, sodelovanje, skupinsko klimo in premagovanje treme pred nastopanjem.

Ključne besede: glasbena pravljica, izdelovanje glasbil, improvizacija

Spoznavanje glasbene zgodovine skozi avtentično izkušnjo poslušanja, poustvarjanja in ustvarjanja z umetnikom

Damjana Morel

Osnovna šola Pivka

Projekt, v katerem so sodelovali osnovnošolci tretje triade in več sodelujočih glasbenih umetnikov, se je izvajal od novembra 2019 do marca 2022. Osrednja cilja projektних aktivnosti sta bila razvijanje glasbenih sposobnosti in spretnosti z aktivnimi oblikami in metodami dela ter oblikovanje pozitivnega odnosa do nacionalne in svetovne glasbene dediščine. Timsko delo je ključno za uspešno izvedbo dejavnosti, zato so se umetniki aktivno vključevali v načrtovanje, izvajanje in reflektiranje pouka. Dejavnosti so se izvajale v različnih učnih okoljih – učilnica je postala umetniško prizorišče, v času zaprtja je izvedba potekala na daljavo, en dogodek pa smo izvedli v kulturnem domu. Prepoznali smo, da je to pripomoglo k boljši zapornitvi učne snovi. Do izraza sta prišli ustvarjalnost učencev in njihova radovednost, razvijali so pozitiven odnos do glasbene dediščine ter občutljivost do različnih glasbenih kultur. S sodelovanjem v skupinah so razvijali čustvene in socialne spretnosti.

Ključne besede: glasbeni interpreti, glasbena kultura, ustvarjalnost učencev, čustvene in socialne spretnosti

Inovativno učno okolje z vključevanjem umetnikov v pedagoški proces

Adrijana Stopar Peljhan

Otroški vrtec Ajdovščina

V prispevku bomo predstavili nekatere rezultate projekta SKUM v Otroškem vrtcu Ajdovščina v povezavi s spremembami, ki jih opažamo na ravneh kulturne zavesti, sporazumevalne zmožnosti otrok, profesionalnega razvoja vzgojiteljic, didaktične zasnove pedagoškega procesa, povezovanja učnih okolij ter sodelovanja s starši, z lokalnim okoljem, umetniki in s kulturnimi ustanovami. Rezultati bodo predstavljeni na primerih sodelovanja z umetnicami Uršo Toman, Martino Burger, Mojco Leben, Matejo Fi, Rado Kikelj Drašler, Ilonko Pucihar in umetnikoma Bojanom Glavino ter Tadejem Bernikom. Primeri sodelovanj bodo podkrepjeni s pogledom umetnikov na vstopanje v vrtčevski prostor, sodelovanje z otroki in odraslimi. Ob tem bomo reflektirali novi izkušnji dokumentiranja pedagoškega procesa in dosežkov otrok ter smiselne rabe IKT. Potrebno je poudariti premik na ravni vrtca kot ustanove, ki je postala žarišče kulture tudi v lokalnem okolju. Z umetniškimi vsebinami smo se na različne načine predstavljali javnosti in na ta način spoznavali lokalno okolje, umetnike in poskrbeli za doživljajske izkušnje otrok. Ves čas smo sledili glavnim ciljem vključevanja umetnosti, poseben poudarek pa posvetili umetniški izkušnji otrok. Radi bi poudarili vse pozitivne vidike našega sodelovanja in vključevanja v projektu, predvsem pa živi stik z umetnostjo in raziskovanje kurikularnih vsebin s pomočjo sodelovanja z umetniki. To so obenem trajnostni vidiki projekta SKUM, ki se bodo nadaljevali v našem vrtcu tudi po njegovem zaključku.

Ključne besede: kulturna zavest in izražanje, sporazumevalna zmožnost, profesionalni razvoj, učno okolje, sodelovanje z umetniki, trajnostni vidik projekta SKUM

Bajka o svetlobi

Darinka Aravs

Osnovna šola Trnovo

Mojca Gorjup

Osnovna šola Trnovo

Teja Kovač

Osnovna šola Trnovo

V prispevku je predstavljen primer oblikovanja in izvedbe projekta Bajka o svetlobi, v katerem je skupaj z umetniki Mojco Leben, Ladom Jakšo, Uršulo Podobnik in učitelji sodelovalo šest oddelkov 1. in 2. razreda naše šole. Skozi izražanje z gibom in s plesnimi dejavnostmi, ki so prešle v odrsko izkušnjo, so učenci imeli možnost osvobajanja lastnega telesa, iskanja kreativnih plesno-gibalnih rešitev in grajenja zavedanja o lastnem telesu v gibanju in v odnosu do drugih. S kreativnim in strokovnim sodelovanjem učiteljev in umetnikov smo v učencih prebudili umetniško plat in ustvarjalno svobodo, ohranjali smo njihovo radovednost in željo po novih spoznanjih, hkrati pa je vsak učenec pridobival in gradil nova znanja na različnih predmetnih področjih.

Ključne besede: plesno izražanje, kreativnost, zavedanje lastnega telesa, sodelovalno poučevanje, medpredmetne povezave

Skodelica umetnosti – Cankar in mi

Anita Godler

Osnovna šola Trnovo

Projekt Skodelica umetnosti – Cankar in mi je v vseh fazah izvedbe potekal po didaktično in metodološko premišljenih korakih. V projektu so sodelovali učenci dveh petih razredov, razredničarki, raziskovalke Pedagoške fakultete, kustosinja Ema Marinčič in različni umetniki: Jasmina Bejtovič, Mestni muzej Ljubljana; Maša Tiselj, performerka; Lado Jakša, skladatelj in izvajalec lastne glasbe; Luna Ornik, igralka, animatorka lutk; Tamara Bregar, kiparka; Urša Rupnik, koreografinja. Dejavnosti so prepletale različne učne predmete in umetniške dejavnosti, kot so kiparjenje, glasba in igranje na instrumente, ustvarjalni gib, gledališče, lutke in nemi film. Cilj vseh dejavnosti, učnih in umetniških, je bil spoznavanje življenja Cankarja in njegovih del. Sodelovanje z umetniki je bil nov izziv in priložnost za povsem drugačno avtentično izkušnjo učenja. Z izbranimi oblikami in metodami dela je bilo vsakemu učencu dano zagotoviti si izkušnjo srečanja z umetnostjo, izkušnjo učenja z umetnostjo in spodbujanje kreativnosti ter domišljije. Učenci so v stikih z umetniki doživljali pravo estetsko in kulturno izkušnjo, ki je prerasla v zaključno prireditev v Mestnem muzeju Ljubljana.

Ključne besede: kiparjenje, glasba, gledališče, lutke, film, Ivan Cankar, Mestni muzej Ljubljana, avtentična izkušnja učenja, estetska izkušnja

Zgodbe otrok v svetu fotografije

Polonca Virant

Osnovna šola Draga Bajca Vipava

Besedno izražanje je ena od oblik komunikacije. Otrok lahko pri tem potrebuje spodbudo, medij, ob katerem lažje spregovori, pripoveduje. Pri učencih, ki so sodelovali v tem projektu, smo želeli dvigniti raven sporazumevanja in izražanja s pomočjo drugačnega oziroma umetniškega pristopa. V prispevku bomo predstavili projekt snovanja zgodb ob fotografijah, ki so jih posneli učenci 2. razreda in jih v sodelovanju s fotografom Tadejem Bernikom oblikovali v fotostripe. Med ustvarjalnim snovanjem smo v razredu prepoznali veliko angažiranost učencev pa tudi veliko zanimanje za drugačen način učenja. Družbeno angažiranost projekta smo podkrepili z javno razstavo izdelkov učencev. Kot pomemben prispevek k razvijanju didaktičnih pristopov ocenjujemo timsko sodelovanje učitelja in umetnika v smeri doseganja ciljev doživljanja umetnosti in procesa umetniškega snovanja, razvijanja sporazumevalne zmožnosti in razvijanja spretnosti rabe IKT. Ugotovili smo, da je bil umetniški pristop projektne naloge zelo uspešen, saj smo zastavljene cilje, kot so zmožnost sporazumevanja, doživljanja, vrednotenja ter tvorjenja umetniškega besedila, presegli.

Ključne besede: besedno izražanje, fotostrip, doživljanje, sodelovalno poučevanje

Zgodbe Forma VIVE

Lotka Velički

Osnovna šola Koroški jeklarji

Robi Jamnik

Jazz Ravne

Z namenom, da učencem tudi v času počitnic obogatimo možnosti za preživljanje prostega časa, smo se v projektu SKUM odločili organizirati umetniški počitniški tabor na temo spoznavanja kulturne dediščine našega kraja. K sodelovanju smo povabili 5 umetnikov iz 4 različnih umetniških zvrsti – glasbe, plesno-gledališke umetnosti, fotografije in pripovedovanja, ki so s 30 vključenimi učenci četrtil in petih razredov sproščeno, z zanimanjem spoznavali kulturno dediščino domačega kraja – Formo vivo. Delavnice smo z umetniki izvedli na različnih kulturno pomembnih lokacijah – v grajskem parku, Štauhariji, koroški osrednji knjižnici in pokrajinskem muzeju. Učenci so bili aktivni in ustvarjalni, zvečer pa so skupaj z umetniki delček ustvarjalnega procesa spoznavanja in odzivanja na kulturno dediščino v Štauhariji predstavili zunanjim gledalcem.

Ključne besede: SKUM, umetniški počitniški tabor, kulturna dediščina, Forma VIVA

Kako smo v vrtcu naredili animirani film

Doris Abram

Vrtec Koper

Cilji projekta so bili, da se otroci seznanijo z animacijo, spoznajo postopke ustvarjanja animacij ter v njih polnovredno sodelujejo. Cilji so bili doseženi, saj so otroci animirani film ustvarjali od prvotne ideje do končnega posredovanja staršem in širšemu občinstvu. Otroci so se pri ustvarjanju animiranega filma učili sodelovalnega razvoja ideje, pripovedovanja, risanja, ustvarjanja zvokov ter uporabe računalniške tehnologije. Po izteku projekta smo vzgojiteljice pri otrocih zaznale napredek na naslednjih področjih: spretnejša uporaba IKT, medsebojno dogovarjanje za dosego skupnega cilja; podrobnejše upodabljanje prostora in likov na risbah; večja pozornost na zvoke, ki jih otroci lahko ustvarjajo s telesi v okolici; uporaba bogatejših, pestrejših in širših konceptov besed in zgodbe. Lutke, izdelane za potrebo animacije, so otroci uporabljali pri simbolni igri, ki je postala pogostejši del njihove samostojne igre. Zavedeli so se kreativne uporabe digitalnih naprav, kar ocenjujem kot enega najpomembnejših uspehov projekta.

Ključne besede: animirani film, animiranje, risanje, pripovedovanje, kreativna raba IKT

Pojoči kamenčki – spoznavanje kulturne dediščine z Ljubo Jenče

Sara Puntar

Vrtec Postojna

V prispevku je predstavljen primer dobre prakse, ko smo s skupino od 4- do 5-letnih otrok s celoletnim sodelovanjem z umetnico Ljubo Jenče spoznava- li ljudsko izročilo. S procesom ustvarjanja je najprej pričela umetnica, nato smo z delom v skupini nadaljevali sami do naslednjega obiska umetnice. Z dejavnostmi so otroci vstopili v zanimiv svet ljudskih glasbil in njihovih zvo- kov, zvočil, spoznali različne prstne igre, pravljice, pesmice in dotikalnice ter doživeli in prepoznali elemente v svojem okolju. Otroci so sodelovali v vseh stopnjah ustvarjalnega procesa: pri načrtovanju, oblikovanju zamisli in izved- be, posredovanju in sprejemanju dela ter pri pogovoru o delu, procesu, izku- šnjah.

Ključne besede: Ljuba Jenče, ljudsko izročilo, ljudska glasbila, prstne igre, pra- vljice

Opera skozi ušesa in oči najmlajših

Lori Petkovšek

Otroški vrtec Ajdovščina

Tina Černigoj

Otroški vrtec Ajdovščina

Doživljanje, spoznavanje in izražanje v glasbeni umetnosti je osrednji cilj glasbene vzgoje v vrtcu. Temu cilju smo sledili v večmesečnem projektu skupaj z operno pevko Martino Burger in otroki od drugega do šestega leta starosti. V prispevku bomo predstavili nekatere rezultate, ki se pri otrocih kažejo v daljši pozornosti na zvok, zanimanju za petje, doživljanju žive glasbe, izboljšani artikulaciji, razumljivejši izreki in usklajenosti pri skupnem petju. Posebno pozornost bomo namenili pevskotehničnim vajam za otroke, ki podpirajo razvoj pevskega glasu tudi pri mlajših otrocih. Predstavili bomo tudi izkušnjo otrok o opernem gledališču na primeru igranja vlog opernega pevca in obiska operne predstave. V ta namen je bil vrtec za nekaj tednov preimenovan in spremenjen v Operno hišo Theodosius Vrhpolje.

Ključne besede: Martina Burger, glasbena umetnost, pevski glas, operno gledališče

Senzibilizacija otrok prve starostne skupine za pripovedovanje in umetniško izražanje

Kristina Breščak

Vrtec Nova Gorica

Barbara Baloh izpostavlja kurikularno problematiko o vlogi odraslega (vzgojitelja/učitelja) pri pripovedovanju v vrtcu in o didaktičnih strategijah za spodbujanje sporazumevalne zmožnosti in zmožnosti pripovedovanja v predšolskem obdobju s poudarkom na didaktično-metodičnih izpeljavah. Pravi, da je pri otroku mogoče pripovedovanje, ki je njegova potreba, ustrezno spodbujati in glede na starostno stopnjo nadgrajevati z ustrezno načrtovanimi dejavnostmi, usmerjenimi v pripovedovanje. V raziskavi, ki smo jo pričeli izvajati leta 2019, so sodelovali otroci prve starostne skupine, ki do tedaj niso imeli veliko izvirnih umetniških izkušenj s področja ustvarjalnega pripovedovanja in umetniškega izražanja, zato je bil naš prvi cilj, da bi jim približali to vrsto umetnosti. V dejavnosti smo vključili umetnico, spodbujali otrokovo aktivno komunikacijo z umetnostjo/užitek dialoga z umetnino in jim omogočili doživljanje estetske izkušnje skozi različne kanale, vidnega, slušnega, kinestetičnega, in na različnih izraznih področjih. Cilj je bil ugotoviti, kako uporaba vidne spodbude otroke usmeri v ustvarjalno pripovedovanje. Ugotovili smo, da smo z načrtovano dejavnostjo dosegli cilj zanimanja otrok za tovrstno ustvarjanje. Načrtovanje vzgojiteljice skupaj z umetnico Samanto Kobal in s strokovnjakinjama s področja književnosti Barbaro Baloh in likovne umetnosti Edo Birsa se je pokazalo kot zelo kakovostno in navdihujoče, kar se je odražalo v motivaciji in hitrem napredku otrok.

Ključne besede: sporazumevalna zmožnost, ustvarjalno pripovedovanje, zanimanje otrok za pripovedovanje, umetniško izražanje, vidne spodbude

Od prešernovanja do pripovedovanja – umetnik in učitelj v vzgojno-izobraževalnem procesu

Katja Peršak Hajdinjak

Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer

V projektu SKUM je bilo dijakom Gimnazije Franca Miklošiča Ljutomer omogočeno kreativno sodelovanje s slovenskimi umetniki. Dijaki 2. letnika gimnazijskega programa so v sodelovanju z različnimi umetniki s področja gledališča in pripovedništva pri slovenščini in strokovnih predmetih obravnavali učno snov o Prešernu in skozi gledališke točke, ki so jih širši javnosti predstavili pri prešernovanju, poustvarjali Prešernovo poezijo. Skozi proces izvedbe niso izkazali le poznavanja snovi, ampak tudi znanje višjih taksonomskih stopenj, doseženi pa so bili vsi zastavljeni izobraževalni cilji iz učnih načrtov slovenščine oziroma strokovnih predmetov ter vzgojni cilji, prav tako so dijaki razvijali in krepili sporazumevalno kompetenco. Dijaki 3. letnikov predšolske vzgoje so s pravo pripovedovalsko izkušnjo in kasneje s pripovedovalskimi igrami razvijali zmožnost umetniškega izražanja skozi pripovedovanje in razvijali narativno mišljenje.

Ključne besede: kreativno sodelovanje, prešernovanje, poezija, pripovedovanje, narativno mišljenje

S SKUM-om nadgrajen in poglobljen Kulturni maraton na GJV Idrija

Maja Justin Jerman

Gimnazija Jurija Vege Idrija

Ključno področje delovanja v SKUM-u na naši šoli predstavlja osrednji kulturni dogodek v šolskem letu – Kulturni maraton. Vanj so ob mentorjih umetnikov vključeni tudi vsi učitelji in poleg dijakov v popoldanskem času povabljeni tudi zunanji obiskovalci vseh generacij. Osrednji cilj dogodka je postati ustvarjalno središče mesta, v katerem si šola ob utrjeni naravoslovni tradiciji želi pridobiti tudi ustvarjalno-humanistični značaj. S projektom SKUM nam je v dopoldanskem programu Kulturnega maratona uspelo bolje poskrbeti za dijake, saj so vsi doživeli ustvarjalno izkušnjo z različnimi umetniki in v navezavi z lokalno dediščino. V popoldanskem času so zato v bolj sproščenem in družabnem vzdušju ponovno ustvarjali ali pa se predajali vlogi ambasadorjev ustvarjalnosti in kulture naše šole. Dijaki si želijo čim več takih izkušenj, ker v njih prepoznavajo kakovost učenja in grajenja boljših odnosov v razredni in lokalni skupnosti.

Ključne besede: kulturni maraton, umetniki, izkušnja v umetnosti, kultura šole

Spodbujanje razvoja kritičnega mišljenja dijakov preko umetnosti

Karmen Stolnik

Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer

S pomočjo umetnosti lahko razvijamo pomembne veščine 21. stoletja, na primer radovednost, ustvarjalnost, kritičnost ipd. Poleg tega pri vzgoji z umetnostjo učečim se damo glas, jih aktivno vključimo v učni proces. V teoretičnem delu prispevka sta predstavljena pomen vzgoje z umetniško izkušnjo ter uporaba umetnosti kot medija za razvijanje kritičnega mišljenja mladostnikov. V nadaljevanju je prikazan primer dobre prakse, to je izvedba aktivnosti v projektu SKUM. Aktivnost smo poimenovali Glas mladih: UPOR, katere glavni cilj je bil, da dijaki s pomočjo umetniškega izražanja razvijajo in bogatijo domišljijo, zaznavne in opazovalne spretnosti, hkrati pa so družbenokritični opazovalci, ki glasno opozarjajo na probleme današnje družbe. Refleksije dijakov in učiteljev kažejo, da imata za učni proces stik in delo z umetniki neprecenljivo vrednost.

Ključne besede: vzgoja z umetniško izkušnjo, kritično mišljenje, družbena angažiranost, UPOR

Iskanje in realizacija narativnosti v fotografiji skozi mladostniško oko

Stevan Čukalac

Srednja šola za oblikovanje Maribor

Luka Dakskobler

Samozaposlen v kulturi

Prispevek z naslovom Iskanje in realizacija narativnosti v fotografiji skozi mladostniško oko želi predstaviti večletni rezultat sodelovanja med zunanjim sodelavcem, priznanim fotografom Lukom Dakskoblerjem, in Srednjo šolo za oblikovanje Maribor pri predmetu Izražanje s sliko in zvokom v drugem letniku programa Medijski tehnik. Ker je sodelovanje potekalo v času razglasitve pandemije/epidemije koronavirusa in smo posledično sodelovali in fotografirali na daljavo in ne v fotografskem studiu, bomo predstavili vzgojne in učne metode, ki so med drugim bile uporabljene z namenom, da bi uvodna motivacija in nadaljnja komunikacija privedli do zelenega cilja. To je, da s tovrstnim izobraževanjem, sodelovanjem z zunanjim sodelavcem, fotografom, širši javnosti kljub tehničnim pomanjkljivostim ponudimo kakovostno mladostniško fotografsko razstavo, v kateri sta prikazani veččina uporabe aparata in avtorjeva zgodba, ki pokaže, kako lahko mladostniki s fotografijo izrazijo svoja doživljanja v izolaciji, razmišljanja o smislu bivanja, kritično refleksijsko družbenega dogajanja in predstavitev aktualnih vsebin v realnem okolju. Predstavili bomo tudi končno spoznanje, nastalo šele po postavitvi in razstavi izdelkov. Večina mladostnikov ima izjemno domišljijo, potencial, prosti čas, tudi tehnične pripomočke, a lahko v sodobnem času, v katerem je vedno več potratnih zaslonov in »snap« podob, brez izkušenega učitelja, mentorja prehitro zaidejo v trivialnost.

Ključne besede: fotografija, kritična refleksija, narativnost v fotografiji

Medpredmetna povezava matematike in slovenščine z vnosom umetnostnih vsebin

Petra Šijanec Koren

Osnovna šola Stročja vas

Marko Zanjko

Osnovna šola Stročja vas

V projektu SKUM je nastal primer medpredmetne povezave predmetov matematike in slovenščine. Pričakovano je bilo, da se bodo učenci z matematičnega področja naučili osnovne pojme pri prizmi, valju, piramidi in stožcu, s področja slovenščine pa povezavo likovnih podob pesmi z njeno sporočilnostjo. Sklepalo se je, da bodo učenci pri animiranju svojih scenarijev pridobljeno učno snov vedno znova ponavljali, se vanjo poglobljali in jo tako nevede ozavestili. K sodelovanju sta bili povabljeni Andreja Goetz in Jelena Dragutinović iz Društva Slon. Z vnosom umetnosti v neumetnostni predmet se je razbila običajna dinamika dela, pouk se je popestril in vzbudilo se je zanimanje za snov. Končna refleksija je pokazala, da so bili sprva nezainteresirani za snov in dodatno delo v obliki umetniškega vložka, kasneje pa se je skozi potek dela izkazalo, da jim je bilo v užitek.

Ključne besede: Društvo Slon, medpredmetno povezovanje, matematika, slovenščina, zanimanje za učenje, animacija

Mala raziskovalno-gibalna pot 4. k

Suzana Makič

Osnovna šola Koroški jeklarji

Aleksandra Kričej

Osnovna šola Koroški jeklarji

V šolskem letu 2020/2021 so učenci 4. razreda podružnice Kotlje skozi vse leto raziskovali poti in prostore, kjer je odraščal, se igral, tekal, hodil in se potepal mladi Prežihov Voranc. Svoje delo so razdelili na tri področja: literatura, gibanje in spoznavanje okolja. Ob tem je skupaj z umetniki in učiteljico nastajala sprehajalna pot, ki predstavlja pogled učencev na kraj in Voranca. Skupaj z akademskima slikarkama, ki so ju učenci povabili na pot, so pripravili zemljevid sprehajale poti. Le-ta vključuje posamezne točke, na katerih lahko obiskovalci z različnimi nalogami spoznavajo Kotlje, Prežiha in se preizkusijo v različnih fizičnih aktivnostih, ki jih ponuja narava. Zanimiv je tudi naslov zemljevida, MRGP 4K 20–21. Kratica pomeni: »Mala raziskovalno-gibalna pot 4. k v šolskem letu 2020/2021«. Učenci si želijo, da bodo čim prej lahko povabili mlade raziskovalce na to raziskovalno pot.

Ključne besede: Prežihov Voranc, Kotlje, sprehajalna pot, raziskovalna pot, zemljevid

Ekologija skozi umetnost

Anja Pušnik

Osnovna šola borcev za severno mejo

V prispevku bomo predstavili pomen zavedanja ekološke problematike skozi umetnost. V aktivnosti so bili vključeni učenci 2. razreda, ki so z ulično umetnostjo, lutkami, glasbo, modo in vizualnimi umetnostmi predstavili svoje poglede na ekologijo. Osnovni cilji, ki smo si jih zastavili, so bili, da učenci: (1) prepoznajo posledice onesnaževanja za živa bitja, (2) znajo pojasniti, kako sami dejavno prispevajo k varovanju in ohranjanju naravnega okolja, v katerem živijo, (3) razumejo učno snov (reševanje problemov, uporaba spoznanj v novih situacijah itn.) in (4) vzpostavijo stik z novimi umetniškimi izkušnjami. Učenci pred izvedbo aktivnosti niso kazali interesa za ekološke vsebine niti niso prepoznali vsebine kot pomembno v smislu njihovega odnosa do narave. Z obilico dejavnosti, prepletanja umetnosti in ekologije smo krepili zavedanje soodvisnosti od narave, pojme pojasnjevali, utrjevali in nadgrajevali. S pomočjo umetnosti smo naš pogled na ekološko problematiko v zadnjem koraku, ki pomeni predstavitev vsebin širši javnosti, strnili tudi v družbeno angažirano sporočilo.

Ključne besede: ekologija, ulična umetnost, odnos do narave, lutke, glasba, moda, vizualna umetnost

Zmajeslovje

Darinka Aravs

Osnovna šola Trnovo

Mojca Gorjup

Osnovna šola Trnovo

Teja Kovač

Osnovna šola Trnovo

V prispevku je predstavljen celostni učni pristop z vključevanjem umetnosti. V projektu Zmajeslovje smo sodelovali z ilustratorko Nušo Jurjevič. Izhodišče projekta je bil ogled umetničine avtorske razstave v Prirodoslovnem muzeju pod njenim vodstvom, kar je učencem omogočalo avtentično izkušnjo in pristen stik z avtorico. V nadaljevanju projekta je umetničina pripoved zgodbe o argonavtih pri otrocih vzbudila veliko zanimanje, zato smo razvijali večji skupni projekt na ravni vseh treh oddelkov prve triade in tudi fragmentirane dejavnosti v posameznih oddelkih. Vsaka skupina otrok se je na izzive umetnosti odzivala nekoliko drugače in v vsakem oddelku se je projekt razvijal v svojo smer. Otroci so v delavnicah z umetnico pridobivali bogate izkušnje. Pokazali so zanimanje za tematiko, željo po odkrivanju, predvsem pa veliko mero radovednosti in ustvarjalnosti.

Ključne besede: Nuša Jurjevič, razstava, umetniška izkušnja, izražanje

Izbirni predmet ples na daljavo

Mateja Jeler

Osnovna šola Vranksko-Tabor

V prispevku je predstavljen primer dobre prakse pri obveznem izbirnem predmetu ples v času pouka na daljavo, v katerem je sodelovalo 8 učenk 7. in 8. razreda. Dejavnosti so potekale v sodelovanju učiteljice z umetnikom – plesalcem, Gregorjem Kamnikarjem. Z vnašanjem plesno-gibalnih dejavnosti s pomočjo umetnika smo želeli pri učenkah doseči večjo motiviranost za pouk ter jim ponuditi možnost izražanja lastnih občutij v času trajanja pouka na daljavo. Z umetnikom sva ugotovila, da so učenke sodelovanje umetnika pri pouku pozitivno sprejele, saj so v končni evalvaciji dejale, da je bil pouk na tak način zanimivejši, ustvarjalnejši in sproščen ter da si v primeru, da se pouk na daljavo ponovno zgodi, želijo podobnih dejavnosti.

Ključne besede: ples, izbirni predmet, pouk na daljavo, izražanje doživetij

Ples v SKUM-u, ples na Zoomu

Zlatka Perne

Osnovna šola Savsko naselje

Urša Rupnik

Samozaposlena v kulturi

Prispevek predstavlja vključevanje ustvarjalnega giba v izobraževanje na daljavo v obdobju zaprtja vzgojno-izobraževalnih ustanov zaradi pandemije. V štirimesečnem projektu so sodelovali učenci in učiteljica četrtega razreda OŠ, ki so se virtualno srečevali s plesno umetnico. Ta je na podlagi tekočih učnih vsebin pripravljala gibalno-plesne dejavnosti, s katerimi so otroci spoznavali in utrjevali snov kurikularnih področij ter plesno ustvarjali. Projekt so evalvirali učenci, njihovi starši, učiteljica in umetnica ter ugotovili, da so gibalno-plesna srečanja v času šolanja na daljavo otrokom pomagala pri razumevanju in pomnjenju učne snovi, pozitivno so vplivala na njihovo psihofizično dobrobit ter ustvarjala živahne odnose v razredni skupnosti.

Ključne besede: ustvarjalni gib, izobraževanje na daljavo, gibalno-plesne dejavnosti, učenje

Projektni teden skozi umetniško izkušnjo na daljavo

Mateja Jeler

Osnovna šola Vranksko-Tabor

V prispevku je predstavljen primer inovativnega učnega okolja, ki je v poučevanje na daljavo vneslo aktiven, izkustven in utelešen pristop učenja in poučevanja s pomočjo umetnosti. V sklopu povezovalnega projekta »Stik analognega in digitalnega sveta« v obliki projektne tedna so sodelovali učenci dveh petih razredov, dva učitelja, plesni umetnik Gregor Kamnikar in dve strokovnjakinji s področja plesne oziroma lutkovne umetnosti s fakultete. Učenci so skozi različne umetnosti, kot so plesna, likovna, uprizoritvena, multimedijaska in literarna umetnost, razvijali ustvarjalnost, krepili samopodobo in spoznavali nove oblike izražanja v digitalnem in analognem okolju.

Ključne besede: poučevanje na daljavo, učenje z umetnostjo, plesna umetnost, ustvarjanje, samopodoba

Multimedijsko ustvarjanje z učenci

Robertina Dugar

Osnovna šola Trnovo

V umetniški projekt s sodelovanjem učencev 5. razreda, razredničarke, umetnice in učiteljice športa sem bila vključena kot povezovalka z multimedijsko vsebino. V svoje delo sem skupaj z učenci vključevala različne tehnologije, fotoaparate, tablice, kamere in računalnik. Učenci so se pod mojim mentorstvom naučili različnih načinov fotografiranja, snemanja, obdelovanja slik in videoposnetkov ter izdelave oziroma montaže končnega filma, ki je vključeval različne multimedijske vsebine. Avtentična izkušnja učencev pri sodelovanju in vključevanju z multimedijsko tehnologijo je v njih vzpodbudila veliko motivacijo za delo, kar je posledično pripeljalo do nadgradnje njihovega znanja. Povezava računalništva, umetnice in učnih vsebin 5. razreda je po mojem mnenju odlična kombinacija za kakovostno delo učencev.

Ključne besede: IKT, multimedija, tehnologija, fotografiranje, avtentična izkušnja

Umetnost seže do srca

Anja Kristan

Vrtec Sežana

Mojca Leben

Samozaposlena v kulturi

V prispevku je predstavljen primer inkluzivnega učnega okolja, v katerega so bili vključeni otroci iz vrtca in prostovoljci osnovnošolci z lastno priseljenško izkušnjo in s težavami pri vključevanju v vrstniško skupino, starši otrok iz vrtca (tujejezični), umetnica Mojca Leben in vzgojiteljica Anja Kristan. Namen vključitve otrok v umetniške dejavnosti je bil predvsem zagotavljanje celostne inkluzije, dobrega počutja, občutenja navdušenja nad lastnim uspehom in posledično krepitev samopodobe otrok in njihove identitete. Ob tem je šlo tudi za krepitev sporazumevalnih zmožnosti, saj je postala umetnost sredstvo komunikacije in, kot se je izkazalo med procesom, tudi varno zaveanje za izražanje čustev in občutkov – od strahov, bolečin, do veselja, radosti itd. Prav tako pa je sredstvo za premagovanje stisk, predrugačenje strahov in prehajanje, spreminjanje polarnosti in prostor učenja.

Ključne besede: inkluzivno učno okolje, počutje, sprejetost, samopodoba, komunikacija, čustva

Prvi koraki v svet gledališča: otrok v dialogu z gledališčem kot gledalec in ustvarjalec

Vera Hudobivnik

Vrtec Nova Gorica

Petra Režonja

Vrtec Nova Gorica

Jelena Sitar Cvetko

Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta

Začelo se je z ljudskim izročilom majhnih igranic na dlaneh, naslednja izkušnja je bila izkušnja gledalca. Kdaj je pravi čas, da si otrok ogleda prvo lutkovno predstavo? V jaslih? S pozorno pripravo otrok na prvo predstavo v njihovem življenju smo otrokom približali scenske elemente, rekvizite in lutke s predstave, ki so si jo ogledali. Z vsem tem smo se seveda igrali. Glasbilcem in zvočilcem smo prisluhnili. V igri smo spoznali tudi enega od izvajalcev predstave, ki je v vrtec prinesel vse te igrače. Naslednji teden smo vse to videli na odru v predstavi »Miška kaško kuhala« v izvedbi Lutkovnega gledališča Zapik. Ali se bodo spet hoteli igrati z vsem tem, so se spraševali igralci. Nikakor! Gledališče je nekaj čisto drugega. To ve človek, star eno leto! Potem je korona prekinila naša srečevanja. Ko je bilo nadaljevanje spet mogoče, so bili otroci že toliko stari, da smo lahko nastopili v folklorni predstavi. Spet je tu izročilo, to pot drug umetnik, Mojca Leben. Večje igre, ki jih igrajo zdaj večji igralci. Najprej se igrajo, potem zaplešejo in zapojejo občinstvu in dobijo aplavz za vso skrbno načrtovano in prehojeno pot. In krog se lahko spet začne. Spiralna rast otroka v umetnost, vraščanje človeka v kulturo. Tako kot so rasli otroci, tako je skupaj z njimi rasel in se dograjeval tudi projekt. Nad videnim in slišanim so bili poleg nas navdušeni tudi starši. Namen celotnega projekta je bil otroke opazovati, kako svoje znanje s starostjo nadgrajujejo.

Ključne besede: Lutkovno gledališče Zapik, Mojca Leben, ljudsko izročilo, folklor, ustvarjanje, rast otroka v umetnosti

Z umetnikom Jako Strajnarjem v svet glasbe in tolkal

Vesna Grahovič

Vrtec Postojna

S sodelovanjem z umetnikom, akademskim glasbenim tolkalcem Jako Strajnarjem, sem prišla do novih izkušenj in znanja, ki so obogatila moje pedagoško delo. Otroci v starosti 5–6 let so aktivno sodelovali in usvajali znanje na zabaven in inovativen način v spodbudnem učnem okolju. Spoznali smo različna tolkala in skupaj odkrivali načine igranja ritmov. Razvijali so glasbeni posluš in občutek za ritem ter ustvarjali lastne ritmične vzorce. Izvajanje glasbene dejavnosti dobro vpliva na slušno pozornost in koncentracijo ter razvoj motorike in koordinacije gibov. Postopno izvajanje ritmičnih dejavnosti, sledenje otrokom, njihovim pobudam, idejam in zmožnostim ter sodelovanje s starši spodbuja globinsko in aktivno učenje. Motivacijo za izvajanje glasbeno-ritmičnih dejavnosti je opaziti tudi pri otrocih s posebnimi potrebami, ki ob podpori, spodbudi in učenju vrstnikov in odraslih uspešno izvajajo in dosegajo cilje. Učenje drug od drugega spodbuja strpnost in razumevanje, ki dodatno bogatita vzgojno-izobraževalni proces. V dejavnosti je bila vključena dijakinja, ki je praktično usposabljanje z delom nadgradila z novim znanjem in otrokom pripravila avtorsko didaktično igrabo »glasbena kača«.

Ključne besede: Jaka Strajnar, glasbeno izvajanje, ritem, pozornost, strpnost, didaktična igraba

Zgodba skozi film

Suzana Savec

Vrtec Ivana Glinška Maribor

Hana Repše

Zavod Mars

Namen projekta je bil zagotoviti pogoje za vzgojo ob umetniškem doživljanju, ustvariti animirani film, s katerim so otroci lahko izrazili svojo zgodbo ter ga predstavili širši javnosti. Začelo se je s prebiranjem zgodbe *Nekoč je bila ...*, ki ima odprt konec. S pomočjo staršev so otroci raziskali, kako so se igrali njihovi starši, ko so bili majhni. Na podlagi dobljenih informacij so si otroci izmislili svojo zgodbo in jo posneli kot animirani film.

Ključne besede: vzgoja, doživljanje, animirani film, zgodba, snovanje zgodbe

Animirani film Guštarija

Mojca Berložnik

Osnovna šola Koroški jeklarji

Olga Natlačen

Osnovna šola Koroški jeklarji

Na Ravnah na Koroškem je železarska industrija zelo zaznamovala družbeni, gospodarski in kulturni razvoj kraja. V letu 2020 je praznovala 400-letnico delovanja, ki so jo skozi vzgojno-izobraževalni proces obeležili tudi tretješolci OŠ Koroški jeklarji Ravne na Koroškem. Učenci so imeli neprecenljivo priložnost sodelovati v projektu, v katerem so skupaj z različnimi umetniki ustvarili animirani film, ki so ga poimenovali Guštarija in vsem predstavlja nepozabno umetniško izkušnjo. V procesu ustvarjanja so sledili ciljem spoznavanja okolja oziroma prepoznavanju pomena dediščine, različnih materialnih, pisnih in ustnih virov informacij za pridobivanje in širjenje znanja o preteklosti.

Ključne besede: Ravne na Koroškem, animirani film, spoznavanje okolja, dediščina, viri informacij

Sodelovanje z umetniki – drugačen pristop k poučevanju biologije in kemije

Nataša Horvatić Dolamič

Osnovna šola Stročja vas

Daniela Škrobar

Osnovna šola Stročja vas

Katja Kosi

Samozaposlena v kulturi

Sodelovanje z umetnikom je narekovalo drugačen pristop k učenju in poučevanju biologije in kemije. Elemente umetnosti je bilo treba vključiti na način, ki bi omogočali uresničevanje ciljev iz učnega načrta. Tovrstno načrtovanje je pomenilo veliko sodelovanja, izmenjave izkušenj in predlogov izvedbe. Učiteljici sta morali natančno predstaviti, kaj želita, da učenci usvojijo, umetniki pa način, kako učence skozi umetniško izkušnjo pripeljati do cilja. Prvotno smo načrtovali sodelovanje s plesalko, zaradi sprememb izvajanja pouka ob pojavu covid-19 pa smo v želji, da se izvede zaključna dejavnost, nadaljevali sodelovanje s striparjem in likovnim pedagogom. Refleksija učencev je pokazala, da sta njihovo znanje in razumevanje poglobljena, spomin na drugačno biologijo in kemijo pa lep.

Ključne besede: poučevanje biologije in kemije, umetniška izkušnja, poglobljanje znanja

Nemški glagoli in strip

Jasna Ivanušič

Osnovna šola Stročja vas

Izar Lunaček

Samozaposlena v kulturi

Pri predmetu nemščina kot prvi tuji jezik smo se skozi strip kot medij učili spregati nemške glagole in jih uporabljati v različnih časovnih oblikah v povedih. Z nami je sodeloval umetnik, stripar Izar Lunaček. Pod njegovim mentorstvom je nastal strip, ki je povezal otroško domišljijo, nemški jezik in strip kot literarno vrsto. Učenci 9. razreda so skozi umetnost spoznali, da se lahko nemščino učijo tudi na drugačen način. Zaradi sodelovanja z umetnikom in ustvarjalne note, ki jo je vnesel v pouk, se je motivacija za učenje nemščine okrepila, kar se je pokazalo tudi v znanju učencev in njihovih odzivih na tovrstne aktivnosti.

Ključne besede: Izar Lunaček, nemščina, slovnica, strip, zanimanje za učenje

Mi kiparji

Mateja Puc

Osnovna šola Šmarje pri Kopru

V preteklem šolskem letu so drugošolci pri pouku likovne umetnosti ustvarjali iz različnih materialov in kmalu sporočali, da jih oblikovanje skulptur zelo navdušuje in sprošča, zato so si želeli še več tovrstnega ustvarjanja. V okviru projekta SKUM so povabili k sodelovanju kiparko Uršo Toman. Vsi otroci so k oblikovanju in modeliranju z glino pristopili z vneto in z veliko mero zagnanosti in zavzetosti. Otroška domišljija in ustvarjalnost sta jim pridali unikaten pogled na figure prijateljstva z detajli, pri katerih je izstopala stabilnost kiparskega izdelka. Reliefne razglednice, s katerimi so otroci poslali različna sporočila v svet, so bile nadgradnja skulptur prijateljstva. Postopek je tehnično zahtevnejši, vendar so ga izjemno vztrajni in kreativni sedemletniki ob kiparkinem vodenju in sugestijah, ki izhajajo iz njenega poznavanja umetniške prakse, zlahka obvladali in razvili večji občutek za prostorske predstave. Razstavo kiparskih izdelkov s kratkim kulturnim programom so drugošolci postavili v sodelovanju s kiparko in kustosinjo Ano Papež v Galeriji Meduza v Kopru. V njihovih razstavljenih izdelkih je bilo moč občutiti njihov napredek in nanje so bili izredno ponosni.

Ključne besede: SKUM, Urša Toman, upodabljanje z glino, reliefne razglednice, domišljija, prijateljstvo

Grajska zgodba

Mateja Bežek Kosmač

Vrtec Sežana

V prispevku predstavljamo končni izdelek celoletnega projekta »Grad – grajska zgodba«, ki smo ga izvajali v skupini Balončki z otroki, starimi od 5 do 6 let, ter s sodelavko Moniko Turk. Namen projekta je bil s pomočjo umetnosti raziskati bližnjo okolico, spoznati grad Štanjel, ustvariti zgodbo ter jo predstaviti javnosti. Sodelovali smo s starši, z vaščani, s plesno umetnico in pedagoginjo Mojco Leben (SKUM), fotografom Alanom Kosmačem, z likovno umetnico in pedagoginjo Vlasto Markovič, Osnovno šolo Štanjel, s pripovedovalko kamišibaja Dunjo Peric, Turistično informacijskim centrom iz Štanjela in Kosovelovo knjižnico Komen. Skupaj smo raziskovali, opazovali, se pogovarjali in s pomočjo umetnosti ustvarili čudovito zgodbo. Za zaključek projekta smo se na gradu Štanjel predstavili s kamišibaj plesno predstavo Grajska zgodba ter pripravili razstavo raziskovanja, izdelkov, slik, fotografij in zgodb celotnega projekta. Predstavo si lahko ogledate v videoposnetku, ki nam ga je pripravil g. Saša Grmek, oče deklic, ki obiskujeta naš vrtec, zaposlen na RTV Slovenija. *Ključne besede:* družbeno okolje, grad Štanjel, snovanje zgodbe, kamišibaj, razstava, ples

Film *Bilo je nekoč*

Klavdija Mikuš

Otroški vrtec Ajdovščina

Ogledali si bomo film *Bilo je nekoč*, ki so ga od 5- do 6-letni otroci snovali v večmesečnem projektu na temo kulturne dediščine. Pri procesno-razvojnem načrtovanju dejavnosti smo sledili odzivom in pobudam otrok, ki so življenje nekoč spoznavali s fotografijo, filmom, z glasbo, ljudskimi igrami ter dejavnostmi vživljanja v vloge in njihovega uprizarjanja. Na teh izkušnjah so skupaj s Tadejem Bernikom zasnovali fotozgodbe, ki so postale izhodišče za filmski scenarij. Film je tako nastal kot uprizarjanje fotografij in snemanje prizorov v realnih okoljih. Neme prizore, posnete v črno-beli tehniki, so otroci kritično vrednotili, ob tem pa izrazili željo po glasbeni podlagi, ki jo je na predlog otrok zasnoval in posnel skladatelj Bojan Glavina. Z aktivno vlogo v projektu so otroci poglobili doživljanje umetnosti in sveta ter razvili spretnosti izražanja v umetniških jezikih. Okrepili so si socialne veščine, vzpostavili pozitiven odnos do preteklosti in radovednost do stvari in dogodkov nasploh.

Ključne besede: kulturna dediščina, fotografija, film, Bojana Glavina, glasba, ljudske igre, uprizoritev, nemi film, snovanje scenarija, kritično vrednotenje

Animirajmo z učenci izbirnega predmeta likovno snovanje 3

Mariza Golle

Osnovna šola Pivka

Klara Gardelin

Osnovna šola Pivka

Namen dejavnosti je bil spoznavanje ustvarjanja vizualnih sporočil in animacije. Aktivnost smo izvedli mentorici Anja Cimerman in Janja Kosi iz Društva za izvajanje filmske vzgoje Slon, učiteljica Mariza Golle in učenci 9. razreda, ki so sodelovali pri pouku izbirnega predmeta likovno snovanje 3. Dejavnost je potekala na Osnovni šoli Pivka v času od 16. 10. do 11. 12. 2019. V uvodnem delu smo se pri pouku pogovorili o različnih vrstah sporočil (gibalna, zvočna, vidna) in analizirali medije kot sredstvo za prenašanje sporočil. Pojasnili smo značilnosti igranega, dokumentarnega in animiranega filma, televizije, računalniške in videoanimacije. Opozorili smo na kritičen odnos do vizualnih sporočil, na razlike med realnimi in virtualnimi dogodki. V nadaljevanju se nam je pridružila mentorica Anja Cimerman in nam razložila potek dela animatorja. Skupaj smo sestavili načrt za skupni izdelek, kako priti od ideje do končne animacije. Potrebovali smo kar nekaj šolskih ur, da smo pripravili vse predloge in ilustracije, preden smo skupaj z mentoricama fotografirali vse načrtovane kadre animacije. Večina učencev si ni predstavljala, kako dolgotrajno in naporno je delo animatorja. Nekaterim učencem je med delom nekoliko pošla motivacija. Učenci so med delom sodelovali, predlagali svoje ideje glede vsebine in poteka animacije in izdelali slikovno gradivo. Kljub naporemu in dolgotrajnemu delu smo bili nad končnim izdelkom navdušeni. *Ključne besede:* filmska vzgoja, izbirni predmet, vizualna sporočila, fotografija, animirani film

Animirani film *Guštarija*

Mojca Berložnik

Osnovna šola Koroški jeklarji

Olga Natlačen

Osnovna šola Koroški jeklarji

Tadej Bernik

Zavod PETIDA

Vsebina animiranega filma *Guštarija* sega v 17. stoletje in prikazuje, kako je železarstvo zaznamovalo družbeni, gospodarski in kulturni razvoj kraja. Učenci so ime filma sestavili iz besed Guštanj, kakor se je kraj imenoval vse do leta 1952, ter Štauharija, kot so včasih poimenovali krčilno kovačnico, danes pa muzej železarstva. Material za animacijo je prinesen iz železarne, zvoke pa so učenci ustvarili in posneli v Štauhariji. Pri tem so imeli neprecenljivo priložnost sodelovati z različnimi umetniki, ki jim predstavlja nepozabno umetniško izkušnjo pri prepoznavanju pomena dediščine, različnih materialnih, pisnih in ustnih virov informacij za pridobivanje in širjenje znanja o preteklosti.

Ključne besede: Guštanj, železarstvo, ljudska dediščina, sodelovanje z umetniki, animirani film

Deklica v Vilenici

Anita Krapš Curk

Vrtec Sežana

Peter Kus

Samozaposlen v kulturi

Glasbena pravljica Deklica v Vilenici je nastala na področju glasbene in uprizoritvene umetnosti. Predšolski otroci v starosti 5–6 let so ustvarjali in raziskovali v sodelovanju z umetnikom Petrom Kusom. V projekt so bili vključeni tudi strokovni delavci vrtca, starši ter dve kulturni ustanovi v Sežani: knjižnica in kulturni dom. Namen projekta je bil spodbujati in krepiti otrokov razvoj na glasbenem, socialno-čustvenem in govornem področju skozi umetniško izražanje. S pomočjo umetniške izkušnje so otroci krepili sporazumevalne zmožnosti na umetniških in neumetniških področjih. Inovativno učno okolje jih je pripeljalo do odrske izkušnje, sproščenosti, lažjega izražanja mnenj, spoznavanja samega sebe in drugih, medsebojnega sodelovanja in dobrega počutja.

Ključne besede: Peter Kus, kulturne ustanove, glasbena umetnost, uprizoritvena umetnost, sodelovalno učenje, glasbena pravljica

Sodelovanje z umetniki – drugačen pristop k poučevanju biologije in kemije

Nataša Horvatić Dolamič

Osnovna šola Stročja vas

Daniela Škrobar

Osnovna šola Stročja vas

Katja Kosi

Samozaposlena v kulturi

Ciril Horjak

Osnovna šola Stročja vas

Vitomir Kaučič

Osnovna šola Stročja vas

Film *Učenje z umetnostjo – od ust do mitohondrija* je nastal kot zaključna dejavnost učenja biologije in kemije z elementi umetnostne vzgoje. Prikazuje učenje skozi gib, besedo in podobo, predstavlja dosežke učencev in povzema naučeno. Je rezultat sodelovanja učencev, učiteljic in umetnikov.

Ključne besede: biologija, kemija, umetnostna vzgoja, film

Animirani film *Mavrična vas*

Suzana Savec

Vrtec Ivana Glinška Maribor

Hana Repše

Zavod Mars

Animirani film *Mavrična vas* je v sodelovanju z Zavodom Mars in otroci nastal kot filmska zgodba, s katero so otroci izrazili svoj pogled na igre nekoč in jo predstavili širši javnosti. Osnovni cilj dejavnosti je bil vzpodbuditi doživljanje in ustvarjalnost otrok ter upodobiti film kot možnost pripovedovanja zgodbe, ki jo ustvarijo otroci. Film je narejen v tehniki stop motion. Otroci so za film skupaj s filmsko animatorko naredili zgodboris in skupaj z glasbeno skupino Djembabe za film ustvarili in posneli glasbo. Film pripoveduje o tem, katere igre so se otroci radi igrali nekoč v Mavrični vasi in se jih igrajo tudi danes. Zgodba se začne z igro ristanc in igro s frnikulami. Igro otrok prekine strašna nevihta in otroci zbežijo v hiše, kjer skozi okna opazujejo nevihto in čakajo, da posije sonce. Ko posije sonce, deklica pokliče otroke iz hiš in jih povabi k čisto novi igri, igri z gunitvistom. In tako se otroci veselo in zadovoljno igrajo naprej še danes ...

Ključne besede: animirani film, igre v preteklosti, ristanc, frnikule, igranje

Najlepše darilo

Tanja Marušič

Osnovna šola Pivka

Igro z naslovom *Najlepše darilo* so odigrali učenci 9. razreda OŠ Pivka v šolskem letu 2018/2019. Ideja za dramsko besedilo se je rodila na delavnicah z dramaturginjo in gledališko pedagoginjo Samanto Kobal. Pod mentorstvom učiteljice slovenščine so devetošolci dramsko besedilo nato uprizorili na odru. Igra je bila javnosti predstavljena na šolski prireditvi decembra 2018. Sporočilo igre je aktualno: telefon je zelo koristen v današnjem času, a ne preseže občutkov, ki jih dobimo ob pogledu, nasmehu, dotiku prijateljev.

Ključne besede: Samanta Kobal, snovanje dramskega besedila, gledališka uprizoritev

Družbeni angažma – UPOR

Ludvik Rogan

Gimnazija Franceta Miklošiča

Na Gimnaziji Franca Miklošiča Ljutomer so pod naslovom UPOR med drugim nastale razstavljenе fotografije in videoposnetki, ki pokažejo, kako s pomočjo umetnosti mladostnike spodbuditi k občutljivemu opazovanju aktualnih dogodkov ter kako skozi umetnost podpreti pedagoški proces v času pandemije, šolanja na daljavo. Primeri izpostavijo pomen, da poleg obravnave rednih obveznih vsebin iz kurikula in učnih načrtov posvetimo pozornost tudi razmišljanju o smislu bivanja in kritični refleksiji družbenega dogajanja. Mladostniki so skozi umetniške jezike izrazili svoja doživljanja v izolaciji, doživljanja sveta, v katerem so bili fizično daleč drug od drugega, a skupaj v skrbi drug za drugega, v strahu, negotovosti in tudi v doživljanju represije oblasti ...

Ključne besede: UPOR, družbeno dogajanje, refleksija, doživljanje v izolaciji, fotografija, video

Profesionalna rast vzgojitelja skozi ustvarjalni proces snovanja animiranega filma *Beli zajček*

Andrejka Berce

Vrtec Nova Gorica

Vera Hudobivnik

Vrtec Nova Gorica

Petra Režonja

Vrtec Nova Gorica

V času omejenih komunikacijskih poti zaradi pandemije so udeleženci projekta namesto s predstavo naše gledalce dosegli z lutkovnim filmom. Projekt je bil mnogo več kot le drugačna pot do občinstva, pomenil je ustvarjalno sodelovanje med tremi skupinami Vrtca Nova Gorica in njihovimi vzgojiteljicami. Ker je šlo za ustvarjanje lutkovnega filma na način tehnike stop motion, so se vzgojiteljice najprej v projektu SKUM seznanile z ustvarjanjem takega filma pri filmski ustvarjalki Andreji Goetz, potem pa so se pod njenim budnim očesom skupaj z otroki podale na ustvarjanje. Glede na to, da je bilo ustvarjanje animiranega filma *Beli zajček* za vzgojiteljice prvo tovrstno srečanje z animiranim lutkovnim filmom, so se te znašle v resničnem ustvarjalnem partnerstvu s svojimi otroki, kar je bila za vse nova izkušnja. Skupaj so spoznavali abecedo ustvarjanja animiranega filma, skupaj so ustvarjali junake in okolje zanje, skupaj so se urili v potrpežljivosti, skupaj so ustvarjali zvočno podobo in skupaj so bili ponosni na svoj prvi film. Tako so vstopili v svet medijev, ki jim je odslej bližji, kot so bližji drug drugemu. V času socialne odmaknjenosti so lutkovno-filmski ustvarjalci dosegli tudi svojo publiko: skozi ekrane so vstopali v domove družin malih ustvarjalcev. *Beli zajček* pa ni bil le nova umetniška in socialna izkušnja. Otrokom je omogočil boljše razumevanje animiranega filma, s katerim so v vsakodnevnem stiku. Vzgojiteljice lahko s pomočjo novih kompetenc otrokom v prihodnje ponudijo nove ustvarjalne izzive na področju tehnike stop motion. Animirani filmi, ki jih bodo v bodoče predvajale otrokom v vrtcu, pa bodo zaradi njihovega boljšega poznavanja medija skrbneje izbrani. Ekološko angažirana zgodba o belem zajčku poleg skrbi za naše zdravje spomni tudi na zdravje planeta, na katerem smo doma.

Ključne besede: Andreja Goetz, tehnika stop motion, animirani film, lutkovni film, filmski jezik sodelovalno delo, ustvarjanje

Geometrijska telesa v besedah in sliki – učenje geometrijskih teles skozi poezijo in animacijo

Petra Šijanec Koren

Osnovna šola Stročja vas

Marko Zanjkovič

Osnovna šola Stročja vas

Andreja Goetz

Društvo za izvajanje filmske vzgoje SLON

Jelena Dragutinović

Društvo za izvajanje filmske vzgoje SLON

Animirani film *Geometrijska telesa v besedah in sliki* je nastal pri medpredmetni povezavi matematike in slovenščine z vnosom elementov umetnosti – animiranega filma. Prikazuje učenje geometrijskih likov na podlagi pisanja likovnih pesmi in učenjem osnov animiranega filma, rezultat naučenega pa se odraža v ogleda vrednem in poučnem filmu.

Ključne besede: geometrija, matematika, slovenščina, animirani film

Razstave

Ekologija in zvočne lutke

Mateja Draškovič

Osnovna šola borcev za severno mejo

To je razstava ekoloških zvočnih lutk in njihovih zgodb v spremljevalnem videu, ki so jih v sodelovanju z umetnikom Petrom Kusom in učitelji izdelali učenci OŠ borcev za severno mejo. Ekologija je bila osrednja tema raziskovanja v prvi triadi OŠ borcev za severno mejo. V pogovoru z učenci smo ugotovili, da učenci zelo malo vedo o ekologiji in recikliranju plastičnih odpadkov. Zato smo se odločili, da jim na zabaven način prikažemo ponovno uporabo plastičnih predmetov. Plastične odpadke smo kot osrednjo tematiko izbrali tudi iz razloga, ker predstavljajo enega izmed največjih okoljskih in zdravstvenih problemov sodobnega sveta. Skupaj z umetnikoma Petrom Kusom in Ajdo Sitar smo otroke angažirali za problematiko onesnaževanja. Umetnika sta otrokom predstavila nekaj recikliranih lutk (s posnetki) in v živo predstavila glasbene instrumente iz reciklirane plastike. Učenci so povezali lutke in instrumente ter sami predlagali, da bi lahko iz njihove odpadne plastike naredili lutke, ki bi proizvajale zvoke – zvočne lutke. Vsak si je zamislil svojo lutko, ji dodal zgodbo in jo animiral. Vse zgodbe smo na koncu povezali v eno zgodbo. Za zaključek smo posneli posamezne prizore ter povezovalno zgodbo, ki jo pripoveduje lutka Plastonca, ter jih montirali v video.

Ključne besede: Peter Kus, ekologija, plastični odpadki, reciklirane lutke, zvočne lutke, glasbila, zgodba

Družbeni angažma – UPOR

Ludvik Rogan

Gimnazija Franca Miklošiča

Na Gimnaziji Franca Miklošiča Ljutomer so pod naslovom UPOR med drugim nastale razstavljenе fotografije in videoposnetki, ki pokažejo, kako s pomočjo umetnosti mladostnike spodbuditi k občutljivemu opazovanju aktualnih dogodkov ter kako skozi umetnost podpreti pedagoški proces v času pandemije, šolanja na daljavo. Primeri izpostavijo pomen, da poleg obravnave rednih obveznih vsebin iz kurikula in učnih načrtov posvetimo pozornost tudi razmišljanju o smislu bivanja in kritični refleksiji družbenega dogajanja. Mladostniki so skozi umetniške jezike izrazili svoja doživljanja v izolaciji, doživljanja sveta, v katerem so bili fizično daleč drug od drugega, a skupaj v skrbi drug za drugega, v strahu, negotovosti in tudi v doživljanju represije oblasti ...

Ključne besede: UPOR, fotografija, videoposnetki, kritična refleksija, družbeno dogajanje

Kdo je Slovenj Gradec

Alenka Kac Herkovič

Šolski center Slovenj Gradec, Gimnazija

Zgodba Kdo je Slovenj Gradec je nastala pri predmetu KIC (kultura in civilizacija). Pri tem predmetu je poudarek na projektnem delu, ki razvija samostojno in timsko delo ter razmišljanje, funkcionalno rabo angleščine in hkrati zavedanje lastne kulture in jezika. S projektom smo želeli povabiti dijake evropskega oddelka 3. a k raziskovanju Slovenj Gradca, njegove zgodovine in zgodb skozi različna časovna obdobja. Pomembno izhodišče so nam bile stare fotografije mesta in ljudi, ki so dijake nagovarjale k umetniškemu ustvarjanju. V slednjem nam je bilo v pomoč sodelovanje s profesionalnimi fotografi. Nastali sta brošura in razstava dijaških fotografij. V brošuri se prepletajo izbrane fotografije, film in besedila, ki so nastala skozi proces ustvarjanja, nabora besedil in prevajanja. Razstavi fotografij dajeta posebno noto mladostniška igrivost in izvirnost.

Ključne besede: Slovenj Gradec, projektno delo, kulturna dediščina, tuji jezik, fotografija, izvirnost

Pravljlična pohajkovanja pike, črte in oblike

Ksenja Kosi Viher

Vrtec Ljutomer

Simona Kosi

Vrtec Ljutomer

Melanija Grnjak

Vrtec Ljutomer

Tri skupine Vrtca Ljutomer so skupaj z akademsko slikarko Kadjo Bednarik Sudec sodelovale na področju likovne umetnosti. Umetniške dejavnosti so temeljile na vživljanju v pravljice. V vseh treh skupinah je pravljica služila kot odskočna deska in kot pomoč pri vživljanju v opazovanje umetnosti. Najmlajši otroci so obravnavali delo Kruhek je šel po svetu, mešana skupina pravljico Rdeča kapica, najstarejša skupina pa je uživala v Sovici Oki. Otroci so po prebrani pravljici le-to poustvarjali v različnih medijih. Nato so obiskali Galerijo Murska Sobota, v delih iskali povezave z zgodbami in jih poustvarjali v vizualnem jeziku. Ob tem so se srečevali z gvaš tehniko, seznanjali so se s pomenom točke, linije in izhajali iz lastnega telesa. Slikali so na velika platna, jih dopolnjevali z različnimi materiali ter spoznavali, kako se obnesejo na platnu. Umetnica se je odzivala s soustvarjanjem in tako otroke pripeljala do lastnih portretov in novih izvirnih likovnih stvaritev. Spoznavali so naravne in likovne materiale, kot sta papir in platno, ter se lotili upodabljanja slike na način plastenja, v barvah so izražali svoja čustva in še veliko več. Nastalo je enajst likovnih del, zgodb kot poskusov komunikacije umetnice in otrok v enem vizualnem mediju, v katerem so otroci izrazili svoja doživljanja, umetnica pa se je na vsako delo odzvala s svojo provokacijo, sporočilom ali z intervencijo.

Ključne besede: likovna umetnost, vživljanje v pravljice, naravni material, gvaš tehnika, portret, plastenje, barve, čustva, dialog umetnice in otrok

Fotografska razstava

Stevan Čukalac

Srednja šola za oblikovanje Maribor

Izolacija in duh časa skozi fotografski jezik predstavljata posamezne zgodbe mladostnikov s Srednje šole za oblikovanje Maribor. Predstavljene fotografije so nastajale in nastale v času izrednih razmer med l. 2020 in 2021, v času, ko je bila zaradi covida-19 razglašena epidemija. V času, ko je pouk namesto v učilnicah potekal na daljavo. V času, ko smo bili ujeti v domače okolje. Slednje vrstice so delavnici koristile kot izhodišče za prve fotografije. Prvič smo uvideli preživljanje časa v prostoru oseb, ki so kot vizualno dokumentirane skice ponujale popolnoma drugačno mnenje o dijakih, kot smo jih navajeni v šolskem prostoru. Asociacije teh dokumentiranih zgodb so variirale med bruegelovsko renesančnimi pejzaži, čez romantično intimne trenutke in do skrivnostno lynchevskih prizorov. V nadaljevanju so skozi diskusijo, vrednotenje in »dofotografiranje« nastajali temelji storytellinga. In vsak dijak je fotografiral svojo zgodbo. Temu je po nekaj tednih ustvarjanja s pomočjo mentorja in njegovega izostrenega očesa ter svetovanja sledilo sklepno dejanje: zaključevanje fotografske zgodbe. Delavnica je potekala pod mentorstvom Luke Dakskoblerja, poklicnega fotografa, in Stevana Čukalca, učitelja na Srednji šoli za oblikovanje Maribor. S ponosom lahko rečemo, da imamo izjemno kakovostne fotografske zgodbe. V dveh šolskih letih je nastalo 29 fotografskih zgodb. V vsaki se kaže edinstvena, neponovljiva zgodba.

Ključne besede: fotografija, zgodbe mladostnikov, fotozgodbe, pandemija covida-19

Metaforika telesa

Sabina Jurhar

Šolski center Slovenj Gradec, Srednja zdravstvena šola

Darja Skutnik

Šolski center Slovenj Gradec, Srednja zdravstvena šola

Brigita Rapuc

Šolski center Slovenj Gradec, Srednja zdravstvena šola

Lucija Kompan

Šolski center Slovenj Gradec, Srednja zdravstvena šola

Razstava dijakov Srednje zdravstvene šole Slovenj Gradec, poimenovana Metaforika telesa, je nastala v času, ko je pouk potekal na daljavo, dijaki pa so s pomočjo mentoric in umetnika poskušali izraziti svoje znanje o delovanju človeških organov skozi fotografijo, obenem pa utrditi svoje znanje. Snovanje fotografij je bilo vezano na osnovo, ki so jo dijaki in dijakinje obravnavali že prej, na temo frazemov, povezanih s človeškimi organi. Zaradi narave medija smo frazeme delno zamenjali z metaforiko in dokumentarno fotografijo. Z medpredmetnim povezovanjem in umetnikom fotografom so dijaki s svojo vztrajnostjo uspeli s trinajstimi metaforičnimi in dokumentarnimi fotografijami, s katerimi so izrazili svoje svobodno razmišljanje, kreativnost ter domišljijo in utrdili znanje o delovanju človeškega telesa.

Ključne besede: pouk na daljavo, človeški organi, frazemi, metaforika, dokumentirana fotografija, fotozgodbe, medpredmetno povezovanje

Razstava fotografij Tudi moj kraj je del Slovenije

Elvira Štumpf

Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci

Mateja Rožanc Zemljič

Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci

Tanja Škrilec Švegl

Srednja šola za gostinstvo in turizem Radenci

Dijaki so v sodelovanju s fotografom raziskovali svoj domači kraj, iskali skrite kotičke, na podlagi česar so nastale zanimive fotografije. Dejavnost se je dogajala v času zaprtja šol, ko so bili dijaki doma in vezani predvsem na svoj kraj oziroma občino. Tako so v tem obdobju še osebneje vstopili v svoj kraj, raziskovali so širino in raznolikost svetov pred lastnim pragom in le-to izražali v vizualnem jeziku. Posebnosti krajev naših dijakov so tako zaživele v novi podobi. Izbrane fotografije smo predstavili na javni prireditvi in jih na pristen in doživet način delili z obiskovalci. Izbrane fotografije dijakov bomo predstavili na razstavi konference SKUM.

Ključne besede: raziskovanje domačega kraja, fotografiranje, fotografska razstava

Dva zemljevida

Suzana Makič

Osnovna šola Koroški jeklarji

Aleksandra Kričej

Osnovna šola Koroški jeklarji

V času epidemije koronavirusa, ko smo morali ostati doma, smo si z otroki 4. k iz podružnične šole v Kotljah (OŠ Koroški jeklarji, Ravne na Koroškem) čas krajšali s sprehodi v naravo. Tam si je vsak poiskal priljubljen kotiček – na travniku, v gozdu, ob mlaki, potoku –, v katerem smo se v tem dolgem času, ko se nismo mogli fizično srečevati, tudi veliko zadrževali in ga raziskovali. Kotičkom smo dali imena, jih opisali, narisali, ustvarili zgodbe in vsa doživetja v spletni učilnici delili z našimi sošolci in s prijatelji. Umestili smo jih na zemljevid, da je vsak lahko vedel, kje se le-ta nahaja. Narisali smo tudi zemljevide poti do njih. V naših skritih kotičkih smo nato iskali čudežni prehod, po katerem lahko smuknemo v čisto drugi svet – čarovniški ali domišljjski – in spet smo ustvarjali zgodbe in s tem novo, domišljjsko deželo ... Zemljevid kaže, kje v okolici Kotelj se skrivajo naši skriti kotički.

Ključne besede: zemljevid, epidemija covid-19, domači kraj, narava, zgodbe

Ko glina v otroških rokah oživi

Lucija Škvarča

Osnovna šola Pivka

V šolskem letu 2018/2019 smo se sodelujoči v projektu SKUM odločili, da k sodelovanju povabimo akademsko kiparko Uršo Toman. V projekt sta bila vključena vrtec in šola. Otroci so ustvarjali v glini. Naravni material, ki dopušča napake in odpira nešteto izraznih možnosti, jih je navdušil. V treh letih sodelovanja je nastalo veliko umetnin. Na razstavi bodo razstavljene umetnine, ki so jih izdelale ustvarjalne otroške roke: portreti, ki imajo dvojno lice, glinena stojala za kipe, vulkan in risinja z mladiči. Motivi kipov so izhajali iz otroških idej. V vrtcu so kiparili poljubne skulpture, ki so kasneje prerasle v vulkane. Šolski otroci so se najprej preizkusili v oblikovanju preproste človeške figure. Nato so portretirali drug drugega v isti skulpturi. Nastali so portreti v naravni velikosti, ki imajo dvojno lice. Sledila je izdelava glinenih stojal za kipe. V letošnjem letu so se učenci, ki so prve izkušnje kiparjenja pridobili v vrtcu, preizkusili v oblikovanju velike skulpture – Medvedje družine (150 kg). Ustvarili so tudi Risinjo Dino z mladiči (80 kg). Spoznali so, kako iz glinenega kipa nastaneta kalup in odlitek kalupa. Končni kip je namreč odlit v cementu. Kipa Medvedja družina in Risinja Dina bosta umeščena na zunanje površine, med šolo in Centrom Dina. Obseg znanja, spretnosti in veščin, ki so jih otroci razvijali v letih sodelovanja, je neprecenljiv in nepozaben. Stalna razstava bogati šolsko avlo in spominja na prijetno druženje in nepozabno izkušnjo kiparjenja.

Ključne besede: SKUM, Urša Toman, uporabljanje, glina, skulpture, atelje

Razstava dokumentacije projektnih aktivnosti: plesne zgodbe

Mirjam Štrukelj

Vrtec Sežana

Naše področje ustvarjanja je bil ples, s katerim smo pri otrocih razvijali individualne potencialne v fazah doživljanja, ustvarjanja in izražanja na področju umetnosti. Otroci v oddelku Pikapolonic, stari od 2 do 4 leta, so se z gibanjem izražali, komunicirali in ustvarjali. Opazovali in doživljali so ples gosta – umetnice Mojce Leben, ga posnemali in z njim ustvarjali domišljajske slike, iz katerih smo na koncu ustvarili plesno zgodbo: Ples z lutkami, Bibarije, Stric in jabolko, Povodni mož, Konjički ... Otroke sva s kolegico pri dejavnosti fotografirali in snemali, z umetnico Mojco in otroki smo vedno naredili evalvacijo ali refleksijo ob fotografijah in posnetkih. Vse to je zajeto v predstavljeni dokumentaciji, ki zajema tudi načrtovanje aktivnosti po modelu 5 korakov in risbe otrok, ki so nastale spontano po plesu. Projekt smo predstavili tudi otrokom, strokovnim delavkam v vrtcu, staršem na oglasni deski, spletni strani in v reviji *Obzornik*. S tem projektom smo se otroci in odrasli naučili drugačnega pristopa in ustvarjalnosti skozi oči umetnika. Ples je bil neločljivo povezan z glasbo in drugimi področji: gibanjem, jezikom, naravo, družbo in matematiko. Otroci so aktivno sodelovali pri pripravi, organizaciji prostora, izvedbi in evalvaciji oziroma refleksiji dejavnosti. Želeli smo si tudi sodelovanja s kulturnimi institucijami, pa se je zataknilo. Sodelovanje z umetnico Mojco ocenjujem kot uspešno preplesano pot.

Ključne besede: ples, ustvarjanje, plesna zgodba, domišljajske slike, medpredmetno povezovanje

